

Notat

Investeringscasen "Investering i et godt fritidsliv for unge i Københavns Kommune" - unges syn på livet i københavnske fritidscentre

Børne- og Ungdomsudvalget skulle på udvalgets møde d. 12. august 2020 have drøftet kommissorium mv. for investeringscasen "Investering i et godt fritidsliv for unge i Københavns Kommune". Udvalget nåede imidlertid ikke at drøfte indstillingen om det videre arbejde med investeringscasen, der derfor blev udskudt til BUU-mødet d. 16. september 2020.

Forvaltningen har nu færdiggjort første del af den kvalitative foranalyse, som er nævnt i kommissoriet for det videre arbejde med investeringscasen, som udvalget skal drøfte d. 16. september. Denne del af analysen giver de unges perspektiv på livet i de københavnske fritidscentre. Analysen vedlægges til udvalgets orientering og som baggrundsviden til udvalgets drøftelse d. 16. september 2020.

7. september 2020

Sagsnummer
2020-0061879

Dokumentnummer
2020-0061879-6

Center for Policy
Fagligt Indhold og Kvalitet
Gyldenløvesgade 15
1600 København V

Telefon
3366 3366

EAN-nummer
5798009371201

www.kk.dk

08.2020

Analyse og Erfaringsopsamling, Fagligt Center
Børne- og Ungdomsforvaltningen, Københavns Kommune

Vores sted

Et brugerperspektiv på livet
i københavnske fritidscentre

Rammerne omkring fritidsområdet for 14-17 årige i Københavns Kommune

Unge i trivsel - flere gode ugefællesskaber

De københavnske unges trivsel er faldende, særligt pigerne oplever større ensomhed og en del unge oplever, at de bliver presset af at føle, at de skal præstere på alle områder i livet.

'Unge i trivsel - flere gode ugefællesskaber' prioriteres derfor i BUU-strategien 2019-2021.

Det skal ungdomsklubberne - organiseret i kommunens fritidscentre - bidrage til. Her skal de unge kunne opleve meningsfulde fællesskaber, der kan være modvægt til de udfordringer og mistro, den enkelte unge kan opleve. Fællesskaber, som er med til at danne de unge som mennesker og aktive medborgere, som afspejler diversiteten i det samfund, de er en del af, og som styrker de personlige, sociale og faglige kompetencer, der skal understøtte deres vej videre i uddannelse og job.

Kort sagt: Fællesskaber, der understøtter udviklingen af livsduelige unge.

Et godt fritidstilbud - sagt med de unges stemme

Børne- og Ungdomsudvalget besluttede d. 11. marts 2020 at realisere en investeringscase om et godt fritidsliv for unge i Københavns Kommune.

Investeringscasen indeholder denne kvalitative analyse, der skal give inspiration til den samlede proces til omlægning af fritidsområdet. Analysen er gennemført af Fagligt Center fra juni til september 2020.

For at sikre et ungeperspektiv har vi interviewet 61 unge brugere på tværs af de københavnske fritidscentre. Og undersøgt hvad der kendetegner et godt fritidstilbud i København - sagt med de unges stemme.

En stemme, der er en forudsætning for at opfylde ambitionerne om inddragelse som en forudsætning for at skabe gode løsninger for byens unge.

Et godt fritidstilbud - ifølge fagspecialisterne

I investeringscasen indgår en forskningsopsamling (CUR 2020) til gennemgang af tendenser for fritidspædagogikken i en urban kontekst. I den kvalitative analyse genkender vi mange af de samme resultater og konklusioner, så de to analyser supplerer hinanden på en god måde.

Også inputs fra pædagogiske konsulenter, fagpersoner internt i BUF og diverse eksterne undersøgelser komplementerer det, vi har hørt fra de unge.

Vi er imidlertid stødt på to temaer, som begrænser en analyse med et ungeperspektiv:

For det første er fritidspædagogikken målrettet og intentionel. Men i praksis udfolder det sig på en måde, hvor de unge brugere ikke oplever det som begrænsende for deres frihed.

For det andet er ambitionen om at skabe mangfoldighed i de forskellige tilbud ikke noget, der fylder i de unges hverdag.

Undersøgelsesfokus og -metode

Hvad kendetegner det gode fritidstilbud ifølge de unge brugere?

Vi har i perioden juni-august 2020 besøgt 7 fritidscentre og her talt med **61 brugere** i alderen 14-17 år - fordelt på begge køn.

Fritidscentrene er udvalgt i samarbejde med de pædagogiske konsulenter og repræsenterer forskellige typer fritidscentre i forhold til brugergrupper, aktiviteter, pædagogisk fokus, geografisk placering og størrelser.

De unge brugeres stemme

De unge er blevet interviewet i fokusgrupper med 3-8 deltagere. I interviewene har vi haft fokus på tematikker, som ifølge de pædagogiske konsulenter og forskningen (CUR 2020, DPU 2019, EVA 2018) definerer et godt fritidstilbud, fx pædagoger, fællesskab, aktiviteter, læring, inddragelse og mangfoldighed. Vi har undersøgt deres perspektiv på disse temaer og ladet nye emner og tematikker, der har betydning for de unge, dukke op i dialogen.

Vi har talt med brugerne af et udsnit af kommunale og selvejende fritidscentre

Kompleksiteten i organisering og indhold af fritidsområdet er så markant, at vi ikke med sikkerhed kan sige, at konklusionerne indfanger samtlige brugeres oplevelse af kommunale og selvejende tilbud. Alligevel mener vi, at udsagnskraften er god, da det er mange af de samme ting, der fylder i de unge brugeres liv. Den største begrænsning er, at vi ikke har viden om de unge, der *ikke* bruger de kommunale og selvejende fritidscentre, men kunne have gavn af det. Vi har heller ikke haft mulighed for at dykke ned i den opsøgende indsats. Disse emner bør indgå i de videre overvejelser omkring fritidsområdet og vil være relevante for videre analyse.

Et fritidscenter kan både være et hjem og et aktivitetshus

De unge beskriver fritidscentrene både som et andet hjem og som et sted, hvor man dyrker sine interesser. Spændet går fra steder med en mindre ungegruppe, der alle kender hinanden, hvor de unge opholder sig i en stor del af deres fritid - til steder med en stor ungegruppe, der både dukker op for at være sammen med deres venner, men også i højere grad for at lave en særlig aktivitet.

De mindre steder appellerer særligt til unge, der ikke er så meget derhjemme og dermed oplever fritidscentret som et alternativ til gaden. De større, aktivitetsbaserede steder appellerer særligt til unge, der også bruger deres fritid hjemme eller til andre aktiviteter.

"Man skulle tro, det var ens andet hjem det her"

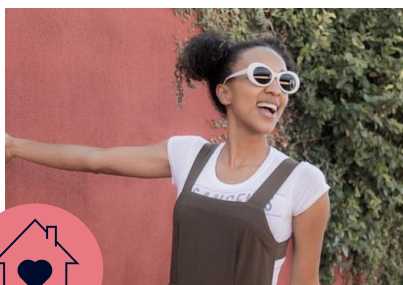

"Jeg kommer her hver mandag til teater"

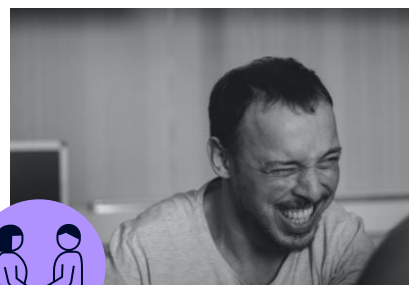

De københavnske fritidscentre er ikke ens og opfylder dermed forskellige behov, men der er fem grunde til, at de unge kommer, som går på tværs...

Vi kommer allesammen fordi..

Vi har et
fristed

Vi er sammen
med voksne,
der har
tillid til os

Vi har et sted
at mødes med
vores
venner

Vi kan lave
det, vi får
lyst til

vi **lærer**
noget
sammen

Vi kommer fordi...

Vi har et fristed

Et fristed fra præstation

I ungdomsklubben møder de unge ikke et pensum. De bliver ikke målt og vejlet efter, hvad de gør, men hvem de er. De bliver ikke stillet overfor andres krav, men kan få lov til at være sig selv på en måde, som de ikke oplever derhjemme eller i skolen.

Ungdomsklubben er et tiltrængt pusterum i en ellers presset hverdag.

"Man kan få lov til at være sig selv. Her er mange fra andre skoler og rundt omkring, så man er ikke tvangsindlagt til at være på én måde, som man er ovre i skolen" (Ung, Thomas P. Hejles)

"Det er sådan et frirum, når man kan komme herhen, så kan man ligesom også bare være her" (Ung, FC Amager Strand)

Et udvidet teenageværelse

Især for én gruppe unge er ungdomsklubben et alternativ til at opholde sig på gaden eller i potentielt kriminelle miljøer. Ofte er denne gruppe af unge ikke særlig meget hjemme, og de bruger derfor ungdomsklubben som dét sted, de kan være, slappe af, lave lektier eller bare hygge.

Andre bruger ungdomsklubben som et alternativ til at kede sig derhjemme, og fx være på sin mobil. I ungdomsklubben møder man bare op, og så er der noget socialt, man ikke selv har skulle arrangere.

"Den her klub har bare gjort sådan, at vi kan være sammen uden forstyrrelser. Her har vi hinanden, og vi hjælper hinanden mod alle, de her eskapader og problematikker, som er ude i hver persons dagligdag" (Ung, FC Brønshøj-Husum)

"Jeg ved ikke, hvad jeg skulle lave, hvis det her sted ikke var der. Du behøver ikke skrive til folk. Du kommer bare her" (Ung, FC Amager Midt)

Vi kommer fordi... **Vi er sammen med voksne, der har tillid til os**

Pædagoger, der føles som en ven

De unge fremhæver pædagogerne som en vigtig faktor i ungdomsklubben. De oplever, at pædagogerne her er anderledes end deres lærere, forældre og de pædagoger, de tidligere har mødt. Det pædagogiske personale har energi og humor og er med på at lave noget spontant, hvilket skaber et tillidsforhold mellem personalet og de unge.

Det betyder også, at de unge oplever, at de kan tale med det pædagogiske personale på en anden måde, end de kan med andre voksne.

"De er humoristiske. De forstår os. De gider se os som andet end børn, og de gider have ordentlige snakke med os og er ikke bare for pædagogiske. De ser på os som individer med fungerende hjerner" (Ung, FC Bispebjerg Syd, Smedetoften)

"Altså man føler bare, at man kan snakke lidt om alt, det er lidt ligesom, hvis det var ens ven, men alligevel ved man godt, at det er en voksen" (Ung, Thomas P. Hejles)

Men samtidig er en autoritet

I ungdomsklubben oplever de unge frie rammer og en gensidig respekt i relationen til det pædagogiske personale. Dette betyder, at de unge er meget lydøre, de gange, hvor det pædagogiske personale sætter nogle grænser.

De unge tager det generelt til sig, når det pædagogiske personale taler med dem omkring livets op- og nedture. Nogen beskriver personalet som deres rollemodeller.

"Vi kan lave sjov med de voksne, som om de var en af vores egne, men de er ikke kun vores venner, de er også pædagoger. Hvis nu vi vil kaste puder i hovedet på hinanden, så siger de, at det må vi ikke, men den måde de gør det på, det gør bare det hele meget bedre." (Ung, FC Amager Midt)

"De voksne her er ikke så skrappe som forældre. De har en god vibe." (Ung, FC Ydre Valby)

"De forstår os. Det er ikke kun vores pædagoger. Vi ser dem faktisk som rollemodeller" (Ung, FC Brønshøj-Husum)

Vi kommer fordi... Vi har et sted at mødes med vores venner

De fleste kender hinanden i forvejen

Størstedelen af de unge i undersøgelsen kommer i ungdomsklubben sammen med deres venner, ligesom de også startede i klubben sammen med venner eller klassekammerater. Meget få unge starter i fritidscenter alene og uden af kende nogen. I fritidscentrene ligner de unge ofte hinanden - forstået på den måde, at de kommer fra samme område og har samme baggrund.

"Da jeg var her første gang, så var jeg her med mange af mine veninder, så det var ikke så underligt. Og de drenge, som går heroppe, dem kender vi jo alle i forvejen, fordi vi alle sammen bor tæt på hinanden"
(Ung, FC Brønshøj-Husum)

"Jeg ville ikke komme hvis mine venner ikke var med. Men jeg ville heller ikke komme, hvis jeg ikke kunne lave krea"
(Ung, Vesterbro Ungdomsgård)

Fællesskabet styrkes

Når de unge primært kommer i fritidscentret med andre unge, som de i forvejen kender, bliver centret i højere grad et sted, hvor de unge styrker relationerne til deres allerede eksisterende venner, og i mindre grad et sted, hvor de møder nye. Hvorvidt deres venner kommer bliver derfor afgørende for, om de unge selv kommer.

"Man lærer hinanden bedre at kende på en helt anden måde. Man laver nogle ting sammen, som man ikke laver over i skolen. Så man får et bedre sammenhold" (Ung, FC Amager Strand)

"Jeg ville ikke komme, hvis mine venner ikke kom, for så ville det være kedeligt. Og man ville være lidt alene" (Ung, FC Bispebjerg Syd, Smedetoften)

"Jeg tror, at hvis man skal være heroppe, så er det ikke særlig sjovt for dem, der er meget stille eller ikke er så meget inde i det. Altså hvis en pige kommer herop alene og ikke kender nogen. Det giver ingen mening" (Ung om hvilke typer som ikke kommer i ungdomsklub, FC Brønshøj-Husum)

Hvordan skaber vi meningsfulde ungefællesskaber for alle, hvis det er svært at komme alene? Hvordan skal de unge kunne spejle sig i nogen, der er anderledes, når de selv vælger, hvem de vil være sammen med?

Vi kommer fordi...

Vi kan lave det, vi får lyst til

En arena med muligheder

Fritidscenteret tilbyder de unge en ramme, hvor sjove oplevelser kan opstå - enten aktiviteter planlagt af det pædagogiske personale, som man kan vælge til eller fra - eller også bare hænge ud sammen. I et veludstyret krea-værksted med dygtigt pædagogisk personale kan man udfolde sig kreativt og samtidig få en uformel snak om vigtige ting. I en sofa kan man ligge i lag og hygge med vennerne.

"Vi sidder her i sofaen og snakker, ser fjernsyn, spiller playstation, brætspil. Det er et meget hyggeligt sted og jeg ved ikke, hvad jeg skulle lave, hvis ikke det her sted var her"

(Ung, FC Amager Midt)

"De unge kommer her mest for at snakke. De vil ikke i biografen, for der kan de ikke snakke. De har også medbestemmelse, og kan fx foreslå, at de laver pandekagedag, og så gør de det. Men ofte har de været i skole og måske til en fritidsaktivitet, og så vil de bare gerne slappe af"

(Pædagog, Thomas P. Hejles)

Spontane aktiviteter og samvær

Hvilken type sport, og hvad man laver i krea, vil de unge gerne selv bestemme - på dagen. Ungeinddragelse sker i det spontane, hvor pædagogerne kan 'følge de unges spor' og hoppe med på ideerne. Flere steder arbejder personalet aktivt med at tilbyde aktiviteter og arbejde med ungeinddragelse, men ofte vil unge også gerne bare sidde og snakke, og her kan friheden og spontaniteten i sig selv være et pædagogisk greb..

"Det er fedt, at det vi laver, bare sker ud af det blå, så man bare kan sige, kom nu gør vi det, fx tog de os ud at køre med musik i bilen og så bare rundt. Måske en tur på McDonalds" (Ung, FC Brønshøj-Husum)

"Hvis man går til en fritidsaktivitet, så er det ligesom det, man samles om. Her kan man lave lidt mere det, man vil. Hvis man gik til tegning, var man ligesom nødt til at tegne for at være der, selv om man måske mere havde lyst til at sidde og spille Uno. Her kan man lave det man har lyst til med det fællesskab, der så bliver bygget" (Ung, Thomas P. Hejles)

Vi kommer fordi...

Vi lærer noget sammen

Sjove aktiviteter med pædagoger, der kan noget særligt

At blive bedre til skolen eller en bestemt aktivitet er noget af det, de unge dyrker i fritidscentrene. Det kan både være at lære at lave negle, sejle, dyrke E-sport eller tegne. Nogle unge bruger også det pædagogiske personale til lektiehjælp, at skrive en jobansøgning eller udnytter, at det pædagogiske personale har særlige kompetencer inden for fx programmering eller vandsport.

"Jeg har lært om fællesskab og hygge. Og jeg har lært, hvordan det er ude på vandet. Jeg føler lidt, at hvis de satte mig ud på en gummibåd helt alene i Atlanterhavet, så havde jeg overlevet. For jeg føler, at efter jeg har været ude på den der bøv (bag på en speedbåd), så er jeg bare blevet en anden mand"
(Ung, FC Amager Strand)

"Mine (karakterer) er i hvert fald steget siden 9. klasse. I 9. klasse der var mine rigtige dårlige. Men i 10. klasse begyndte jeg virkelig at stramme op og lave mine lektier og komme herop og få hjælp"
(Ung, FC Brønshøj-Husum)

Social og kulturel dannelse

'Social' læring eller dannelse bliver oftere italesat af de unge i de fritidscentre, hvor de ser det som deres andet hjem. De unge fortæller, at de lærer at acceptere og respektere andre, håndtere konflikter osv. Ture til andre steder i Danmark eller udlandet bliver også fremhævet som læring. De unge får mulighed for at få nye oplevelser som fx at se Møns Klint og sommerhusture og udvider deres kulturelle og sociale horisonter.

"Pædagogerne plejer lige at tage os rundt og snakke lidt med os, og sige hey, hvorfor skete det her lige? Hvad kunne du gøre bedre næste gang, hvis han sagde det her igen?" (Ung om hjælp til konfliktløsning, FC Brønshøj-Husum)

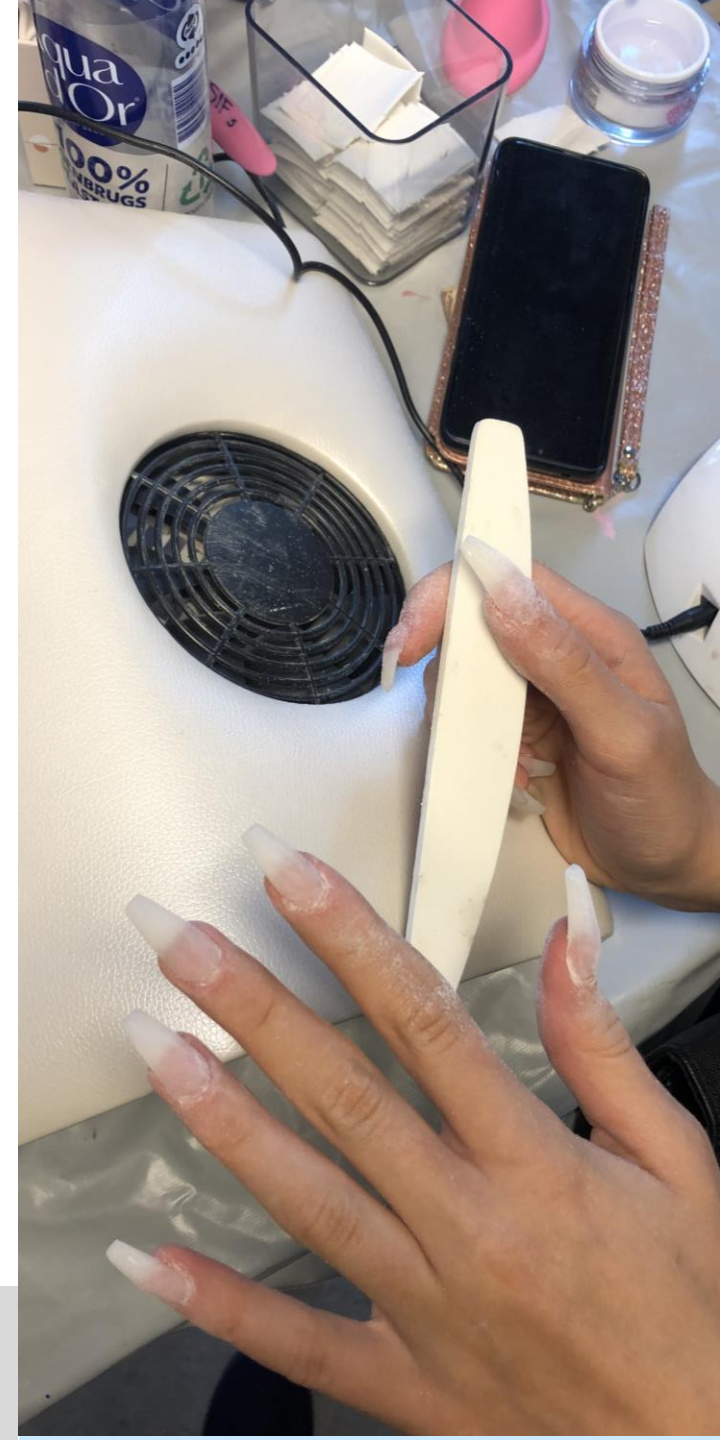
"Jeg har snakket med mange pædagoger om, hvad der er den rigtige og forkerte vej. De giver os viden og rådgiver. Det kan være om alt i livet, ikke kun skole." (Ung, FC Amager Midt)

"Vi var i Tyskland her sidste år, det var sjoveste, vi nogensinde har prøvet med den her klub. Der er nogen, det skal ikke være en hemmelighed, der ikke har været ude af landet før, vi tog afsted"
(Ung, FC Brønshøj-Husum)

Overvejelser

Hvordan sikrer vi, at alle fritidscentre målrettet understøtter forskellige former for læring, dannelse og uddannelsesparathed, hvor de unge stadig oplever fritidscentrene som et fristed, der ikke er en fortsættelse af deres skoledag?

Notat

Investeringscasen "Investering i et godt fritidsliv for unge i Københavns Kommune" - forskningsopsamling fra Center for Ungdomsstudier

Børne- og Ungdomsudvalget skulle på udvalgets møde d. 12. august 2020 have drøftet kommissorium mv. for investeringscasen " Investering i et godt fritidsliv for unge i Københavns Kommune". Udvalget nåede imidlertid ikke at drøfte indstillingen om det videre arbejde med investeringscasen, der derfor blev udskudt til BUU-mødet d. 16. september 2020. Under dagsordenspunktet nåede udvalget således kun at høre et oplæg fra Søren Østergaard, leder af Center for Ungdomsstudier.

Center for Ungdomsstudier har nu færdiggjort en forskningsopsamling med den væsentligste forskningsmæssige viden relateret til det videre arbejde med investeringscasen, som også var noget af den viden, som Søren Østergaard præsenterede på BUU-mødet d. 12. august. Forskningsopsamlingen vedlægges til udvalgets orientering og som baggrundsviden til udvalgets drøftelse d. 16. september 2020. Opsamlingen indledes med et kortere resumé, der opridser de vigtigste pointer.

7. september 2020

Sagsnummer
2020-0061879

Dokumentnummer
2020-0061879-6

Center for Policy
Fagligt Indhold og Kvalitet
Gyldenløvesgade 15
1600 København V

Telefon
3366 3366

EAN-nummer
5798009371201

www.kk.dk

Fra indhegning til vandhul

Et baggrundsnotat med fokus på fritidspædagogikkens potentialer i en urban kontekst i transition

Indholdsfortegnelse

00. Resumé
01. Indledning
02. De kollektivt orienterede individualister - Ungdomsliv i 2020'erne
03. "I gamle dage gik man til fodbold for at være sammen med sine venner – det gør man ikke mere" - Unges fritidsliv
04. Fra gadehjørne til skærm, fitness- og shoppingcenter - Ungdomsliv i en urban kontekst
05. De smiler, men de har det ikke altid godt – Systematiske indsatser i forhold til mistrivsel
06. Fra banden til banen – Fritidstilbud som én del af det kriminalitetsforebyggende arbejde?
07. "Mest holder jeg af hverdagen!" – Unges perspektiver på fremtiden
08. Fællesskaber i forandring – Arbejdet med unge i lokalområder i forandring
09. Det handler om meget mere end akkorder, kokkeskole og esport – perspektiver på fritidslivets potentielle transferværdi
10. Kan vi lære noget af andre?
11. Perspektiverende opsamling
12. Litteratur

0. Rammerne omkring ungdomslivet har ændret sig – et resumé

Ungdomsklubvirksomheden har sine rødder i en historisk kontekst, hvor det gjaldt om at holde de udsatte unge væk fra gadehjørnerne, hvor de ellers kunne møde "uønskede påvirkninger" via politiske agitatorer, blive rekrutteret ind i kriminelle miljøer mv. I 2020'erne er udfordringen anderledes! Det er en meget lille gruppe, der stadig hænger ud på "gadehjørnet", der dog som oftest er blevet erstattet af et shoppingcenter, offentlige parker m.v. Det store flertal "hænger" ud foran diverse stationære eller bærbare skærme.

Skiftet er blevet forsøgt indfanget i en bevægelse fra "*tilstedeværelse*" omkring fysiske aktiviteter i grupper med stor aldersspredning, til "*tiltildeværelse*" omkring virtuelle aktiviteter, og fysisk samvær i vennegrupper, der primært består af jævnaldrende, som ofte er lige så famlende som én selv. De naturlige "legemestre" og "kulturbærere" er dermed forsvundet, og er kun i begrænset omfang erstattet af influencere, fodboldtrænere og klubmedarbejdere.

Der er ligeledes sket et markant skift i forholdet mellem unge og voksne. Tidligere var voksne de "klogeste", og relationen var udpræget asymmetrisk. I dag skal voksne agere i en virkelighed, hvor de på nogle områder reelt er novicer.

Den socioøkonomiske kontekst i byen er blevet langt mere divers i takt med et skift fra udpræget homogene "kvarterer" til langt mere "farverige" lokalområder, hvilket eksempelvis ses ved, at unge fra Urbanplanen går i skole og i klub med unge, der bor med udsigt til Amager Strand.

Den klassiske udsathed er ligeledes under forandring. Hvor mistrivsel tidligere især var indlejret i bestemte miljøer, er der sket en demokratisering af udsathed, hvilket betyder, at mistrivsel rammer meget bredere.

Ændrede rammer kalder på en ændret tænkning og praksis!

De ændrede rammevilkår er med til at udfordre den kultur og praksis, som gør sig gældende i mange klubber. Klubberne er i vid udstrækning bygget op omkring det relationelle, men i takt med at man kan være sammen "uden at være sammen" udfordres denne tilgang, hvilket betyder at ungdomsklubben som aktivitet fremstår attraktiv for en stadig mindre gruppe af unge.

At ungdomsklubben aktuelt er under pres, rækker dog ikke ved det forhold, at fritidsarenaen rummer store potentialer i forhold til at spille unge gode til resten af deres liv. Forskningen peger ret klart på, at fritidsarenaen bl.a. *kan* være med til at:

- øge trivslen, herunder øget selvværd, samt evnen til indgå i relationer, hvilket er centralt i en tid, hvor stadig flere unge er ufrivilligt ensomme!
- øge glæden ved at gå i skole, samt træne en række af de kompetencer, som er helt centrale i forhold til at lykkes med uddannelse (selvkontrol, behovsudsættelse, nysgerrighed m.v.)
- give dem pejlemærker i forhold til fremtidig uddannelse – en forholdsvis stor gruppe peger på, at inspirationen til deres uddannelsesvalg er kommet fra fritidsarenaen
- forebygge kriminalitet, hvis indsatserne er målrettede og systematiske
- få unge til at flytte sig såvel geografisk, mentalt som "kulturelt", hvis de introduceres til aktiviteter kendetegnet ved høj kvalitet
- få unge til at række hånden op helt bogstaveligt, men også i overført betydning – forstået som at de tør bringe sig i spil i diskussioner, i relationer og aktiviteter. M.a.o. tør blande sig, selvom de måske ikke har styr på det hele!

Forskningen er samtidig også forholdsvis tydelig omkring, hvad det kræver at udfolde fritidslivets potentialer således, at erfaringer fra fritidslivet i praksis får en konkret virkningshistorie i unges liv. Det kræver nemlig i udgangspunkt syv ting:

- **Intentionelle** medarbejdere som kender opgaven, har samme sprog, fælles forankring, og som formår at arbejde **systematisk** over længere tid. Forskning viser at kontinuerlig systematik er helt afgørende i arbejdet med unge, herunder især i forhold til unge i udsatte positioner.
- Medarbejdere, som formår at skabe rammer, der sikrer, at **klubvirksomhed er for og med unge**, herunder at skabe muligheden for at unge kan udleve deres passion samtidig med, at medarbejderen – uanset karakteren af aktiviteten –

sikrer, at den medvirker til at **udvikle unge** med udgangspunkt i klubbens overordnede projekt.

- **Kvalitet og muligheden for progression** både tiltrækker og fastholder unge over tid – også de unge, der befinder sig længere væk både fysisk, mentalt og kulturelt.
- **Nysgerrige medarbejdere**, som tør bringe sig selv i spil, som er opdateret på de aktuelle rammevilkår omkring ungdomslivet, og **som formår at veksle mellem at kunne være ekspert og novice med henblik på at opbygge varige relationer med unge.**
- **Medarbejdere**, som har en proaktiv snarere end reaktiv tilgang til at arbejde med udvikling i unges liv – **som er forudseende og forebyggende, snarere end primært problemløsende.**
- **Strukturer og en organisering, der understøtter det pædagogiske projekt.** Hvis vi ønsker at arbejde med relationer, skal arbejdet i klubberne organiseres sådan, at det reelt understøtter relationer internt i ungegruppen samt i forhold til medarbejdere. Hvis vi ønsker at tilbyde kvalitet, er vi nødt til at udvikle strukturelle rammer, som sikrer, at vi kan tilbyde produkter af høj kvalitet osv.
- **Ledere**, såvel centralt som lokalt, der **over længere tid** tør stille sig i spidsen for en tænkning og praksis, som i højere grad er bygget op omkring **et normativt DNA**, der kredser omkring **hvilken udvikling, vi ønsker at se i unges liv**, snarere end hvad der "smart", virker og tiltrækker. Det er ikke altid at et stort fremmøde er kendetegn på pædagogisk kvalitet!

Man kan bygge nye fritidscentre, omorganisere fritidscentrene nok en gang og indkøbe 1000 nye gamer-pc'er – og det vil med stor sandsynlighed ikke gøre den store forskel. Fritidspædagogik er nemlig ikke indlejret i på en bestemt matrikel, i en bestemt aktivitet eller i en bestemt struktur.

Fritidspædagogisk arbejde er primært koblet op på ledere og medarbejdere, der med afsæt i enten en pædagogfaglighed og/eller en specifik fagfaglighed, en klar intention og en systematisk tilgang *proaktivt* møder unge, og sammen med dem søger at etablere arenaer, hvor de kan tilegne sig en bestemt attitude, handlemuligheder og arbejdsmetoder, der gør, at de kan agere kompetent på forskellige livsarenaer. Herunder også på dem, de ikke er fortrolige med.

Det er derfor, der spilles Counter Strike, køres på MTB og spilles musik. Det er ikke fordi det er smart; det er for at gøre unge klar til resten af deres liv i en verden, hvor forandring

er et rammevilkår, og hvor værdier og attitude bliver helt afgørende i forhold til at kunne agere kompetent.

Man behøver ikke at rejse langt efter inspiration!

Blot nogle få kilometer fra København ligger Fryshuset, som potentielt kan være til inspiration i forhold til at gentænke fritidspædagogikken. I lighed med andre lignende projekter i såvel Europa som USA er Fryshuset kendetegnet ved:

- En tydelig profil i forhold til overordnede målsætninger og den enkelte medarbejders ageren
- En italesat systematik
- Fagfaglige aktiviteter, der har et stærkt fokus på at udvikle unge!
- Ansatte med specifikke fagfaglige kompetencer
- Løbende evaluering og dokumentation
- Et struktureret samarbejde med eksterne aktører
- En høj grad af ungeinvolvering, hvor man gennem at arbejde med afsæt i unges passioner og drømme, også systematisk arbejder med at udvikle deres evne til at kunne agere kompetent i eget liv.

Samlet set er antallet af medarbejdere i ungdomsklubberne i København sammenligneligt med Fryshuset i Sverige. Fryshuset findes i mange forskellige geografiske sammenhænge, men uanset, om man arbejder med unge i Huxby eller i Stockholm, er værdigrundlag, udtryk og den interne uddannelse den samme. Det kunne man måske godt lade sig inspirere af som et første skridt i retning af en mere intentionel, systematisk og kontinuerlig fritidspædagogisk indsats målrettet mod unge i København, hvor målsætningen ikke primært er at holde unge væk fra gaden – *at indhegne dem!* -, men gøre dem klar til livet ved at etablere fritidsarenaer – *vandhuller!* – hvor de kan tanke op, og blive mere klar til deres næste skridt i livet.

1. Indledning

I Danmark har vi en lang tradition for, at børn og unge benytter sig af fritids-og klubtilbud efter skole, men det er også en tradition, som gennem længere tid har været under forandring. Mange vil hævde, at især folkeskolereformen har ændret rammerne for de kommunale fritidstilbud, men reelt er det en proces, der har været i gang gennem en længere årrække. Især transformationen af "mobilen" til en "smartphone" ser ud til at have påvirket unges brug af fritidstilbud (Grube Juhl & Østergaard 2016).

Ungdomsklubvirksomheden har sine rødder i en historisk kontekst, hvor det gjaldt om at holde de udsatte unge væk fra gadehjørnerne, hvor de ellers kunne møde "uønskede påvirkninger" via politiske agitatorer, blive rekrutteret ind i kriminelle miljøer mv.

I 2020'erne er udfordringen anderledes! Det er en meget lille gruppe, der stadig hænger ud på "gadehjørnet", der dog som oftest er blevet erstattet af et shoppingcenter, offentlige parker m.v. Det store flertal "hænger" ud foran diverse stationære eller bærbare skærme.

Skiftet er blevet forsøgt indfanget i en bevægelse fra "*tilstedeværelse*" omkring analoge aktiviteter i ofte *intergenerationelle* grupper med "rollemodeller på godt og ondt, til "*tiltildeværelse*" omkring virtuelle aktiviteter i *horisontale* vennegrupper, hvor alle er lige "kloge" (Haugegaard & Østergaard 2020).

Der er ligeledes sket et markant skift i forholdet mellem unge og voksne. Tidligere var voksne de "klogeste", og relationen var udpræget asymmetrisk. I dag skal voksne agere i en virkelighed, hvor de på nogle områder reelt er novicer.

Den socioøkonomiske kontekst i byen er blevet langt mere divers i takt med et skift fra udpræget homogene "kvarterer" til langt mere "farverige" lokalområder, hvilket eksempelvis ses ved, at unge fra Urbanplanen går i skole og klub med unge, der bor med udsigt til Amager Strand.

Den klassiske udsathed er ligeledes under forandring. Hvor mistrivsel tidligere især var indlejret i bestemte miljøer, er der sket en demokratisering af udsatheden, der betyder, at dem, der ligner (og måske også har) en million, heller ikke altid har det godt. Dette ses eksempelvis ved, at ca. 17 pct. af eleverne i 9.klasse på landsplan giver udtryk for, at de er ufrivilligt ensomme.

Ændrede rammer fører naturligt til en ændret praksis - eller gør den?

Det er helt oplagt, at de ændrede rammer omkring ungdomslivet, har betydning for klubbernes arbejde med at varetage deres kerneopgave. Erfaringen fra en række udviklingsprojekter og evalueringer af kommunale fritidstilbud (se f.eks. Lindeskov m.fl. 2017; Balle Jensen 2018) indikerer, at selvom der i vid udstrækning er konsensus omkring, at de ændrede rammer har betydning for såvel tænkning som praksis i klubberne, er der stadig en del klubber, der arbejder med at tilpasse deres organisering og aktiviteter til de nye rammebetingelser. Man ønsker at finde svar på spørgsmål som f.eks.:

- Hvad betyder de ændrede rammer for unges motivation for at være en del af en fritidsaktivitet? Og hvad er det egentligt for aktiviteter, unge efterspørger?
- Ved vi reelt, hvad der "virker" i arbejdet med unge i udsatte positioner i en tid, hvor udsathedens demokratiseres?
- Hvilken pædagogisk tilgang giver mening i lokalområder i forandring? Og er det i praksis muligt at udvikle fritidspædagogiske modeller, der kan rumme unge med meget forskellig social og kulturel "bagage" i rygsækken?
- Hvordan er sammenhængen mellem pædagogisk profil og organisering? Hvis vi siger, at vi arbejder med afsæt i en relationel tilgang, hvordan sikrer vi så i praksis, at det også er muligt?

Det er spørgsmål som disse, der er vigtige at søge svar på, hvis man ønsker at udnytte fritidslivets potentialer i forhold til at give unge det bedste mulige afsæt til voksenlivet.

Målsætning med notat

Gennem at indhente den tilgængelige viden såvel nationalt som internationalt, skal dette notat medvirke til en kvalificering af arbejdet med at udvikle og træffe strategiske beslutninger i forhold til indsatsområdet: *Investering i et godt fritidsliv for unge i Københavns Kommune.*

Mere konkret:

Baggrundsnotatet vil indeholde vidensindsamling inden for følgende områder:

De kollektivt orienterede individualister - Ungdomsliv i 2020'erne

Dette indledende afsnit introducerer til de aktuelle samfundsmæssige rammer omkring ungdomslivet – herunder de udfordringer og muligheder, der bør medtænkes, når man som kommune arbejder med at udvikle fremtidens fritidstilbud.

”I gamle dage gik man til fodbold for at være sammen med sine venner – det gør man ikke mere” - Unges fritidsliv

Der indsamles viden om unges fritidsvaner i forhold til følgende fritidsarenaer:

- a) Unges fritidsliv – det selvorganiserede fritidsliv
- b) Unges brug af organiserede fritidstilbud
- c) Unges brug af kommunale fritidstilbud
- d) Kvalitet i kommunale fritidstilbud
- e) Ledelse af kommunale fritidstilbud

Fra gadehjørne til skærm, fitness- og shoppingcenter - Ungdomsliv i en urban kontekst

Hvad karakteriserer specifikt unges fritidsliv i en urban kontekst? Hvordan er forholdet mellem hhv. det organiserede og selvorganiserede fritidsliv? Er der positive erfaringer med at ”flytte” ungegrupper, og i givet fald hvilke indsatser/aktiviteter er effektfulde, hvis man ønsker at flytte unge?

De smiler, men de har det ikke altid godt – Indsatser i forhold til mistrivsel

Hvad er best-practice i forhold til systematisk forebyggende indsatser med fokus på mistrivsel?

Fra banden til banen – Fritidstilbud som en del af det kriminalitetsforebyggende arbejde?

Der er en lang tradition for "after school programs" og boligsociale indsatser, som en del af den kriminalitetsforebyggende indsats, men virker det? Og i givet fald hvad er det så, der virker?

"Mest holder jeg af hverdagen!" – Unges perspektiver på fremtiden

Hvilke ønsker og drømme har unge til fremtiden? Hvordan ser de på uddannelse, på fritid, på job etc.? Hvilken rolle kan klubberne have i at understøtte unge i at gennemføre en uddannelse?

Fællesskaber i forandring – Arbejdet med unge i lokalområder i forandring?

Hvilke internationale erfaringer er der fra arbejdet med at arbejde med unge med meget forskellig social og kulturel kapital i lokalområder, der i forbindelse med byudvikling har undergået store forandringer (såkaldt gentrificering)? Er det muligt at udvikle strukturer og aktiviteter, der rumme repræsentanter fra ungegrupper med meget forskellig socioøkonomisk og kulturel baggrund?

Det handler om meget mere end akkorder, kokkeskole og esport – perspektiver på fritidslivets potentielle transferværdi

Hvad viser forskningen i den potentielle transferværdi mellem fritidslivet og øvrige livsarenaer?

Kan vi lære noget af andre?

Hvad er erfaringerne fra et højt profileret projekt som "Fryshuset"? Fylder det lige så meget i de lokale unges liv, som i medierne?

Metode i forbindelse med litteraturstudiet:

Til hver af de skitserede tematikker er der søgt efter litteratur på REX, Google Scholar, Den danske forskningsdatabase, bibliotek.dk mv.

Derudover er der foretaget en såkaldt håndsøgning på nettet med det formål at indfange publikationer fra forskningsinstitutioner, faglige organisationer og andre med a) relevans for emnet og b) omhandlende målgruppen 14-17 år/udskolingselever. Der er primært søgt efter videnskabelige publikationer, faglitteratur, lærebøger, rapporter og evalueringer fra perioden 2000-2020. Vi har især haft fokus på artikler fra 2010 og frem hvilket skyldes, at skiftet fra "mobilen" til smartphonen i 2007-2008 i vores optik er den enkeltfaktor, som har haft størst betydning for unges brug af fritidstilbud.

Publikationerne deler sig i to grupper:

- Publikationer udgivet på de skandinaviske sprog dansk, svensk og norsk. Norden er kendetegnet ved en "særlig" indretning af skole-og fritidstilbud, der gør det relevant at kigge specifikt på nordisk litteratur.
I udvælgelsen af litteratur er der lagt vægt på relevans for det fritids-og klubpædagogiske felt, og der er blevet søgt på søgeord som *ungdomspædagogik*, *fritidspædagogik*, *klubpædagogik*, *ungdomsklub*, *fællesskab*, *medbestemmelse*, *demokrati*, *uddannelse*, *voksenforventninger* mv.
- Internationale publikationer, hvor der søgt med udgangspunkt i søgeord som *After-School-programs*, *Urban Youth Work*, *Youth at Risk*, *Leisuretime activities* mv.

Der vil i notatet være et markant internationalt udblik, da området reelt er underbelyst i en dansk sammenhæng.

I alt 106 titler blev identificeret som muligt relevante efter første sortering af søgningerne. Cirka 60 af disse titler blev udvalgt til nærmere screening. Hovedkriteriet for screeningen har været litteraturens relevans med fokus på udgivelser, der bidrager til at genere faglig viden vedrørende de skitserede undersøgelsestematikker.

Vi har i notatet valgt at medtage tal fra bogen "Jagten på frirum", der udkommer i slutningen af august 2020. Bogen baserer sig på en undersøgelse foretaget blandt 2000+ elever i 7.-9. klasse, interviews, følgestudier og stile. De figurer og tabeller, der er i notatet, er med en enkelt undtagelse hentet fra denne undersøgelse.

Selvom notatet således baserer sig på en solid mængde litteratur, er det også vigtigt at anføre, at notatet ikke er udtømmende for den litteratur, der findes på området. Udvalgelsen af litteratur er udtryk for nogle fagligt begrundede valg, men vi er bevidste om, at andre eventuelt ville have truffet anderledes valg.

Notatets form

Det har været en målsætning at udarbejde et notat, som dels kan fungere som baggrundslæsning i relevante politiske fora, og dels kan fungere som reference for forvaltningens arbejde med projektet. Det forhold, at der er mange "undersøgelsestematikker", giver naturligvis en begrænsning i forhold til, hvor meget vi har kunnet gå i dybden med de enkelte temaer. Her er håbet dog, at den refererede litteratur kan fungere som baggrundslæsning i forhold til temaer, som ønskes yderligere belyst.

Notatet er overordnet struktureret på følgende måde:

Litteraturen peger overordnet på følgende:

- En række centrale pointer fra litteraturen

Uddybende pointer fra litteraturen:

- De mest centrale pointer uddybes.

Til overvejelse:

- Med afsæt i litteraturstudiet peges der på forhold, som man bør overveje i forbindelse med investeringer i det gode fritidsliv for unge.

God læselyst!

Nanna Bugge & Søren Østergaard

Center for Ungdomsstudier

2. De kollektivt orienterede individualister - perspektiver på ungdomsliv i 2020'erne

Litteraturen peger overordnet på følgende:

Rammerne omkring den enkeltes ungdomsliv udgøres af en række overordnede "strømninger", herunder:

- **En individualistisk orienteret præstationskultur** som har medført større **forventningspres** på den enkelte unge (Petersen 2016).

- En **demokratisering af udsathed** – forstået således, at en voksende gruppe af unge fra alle samfundslag oplever at kæmpe med mistrivsel vurderet på parametre som ufrivillig ensomhed, angst, stress mv. (Gørlich m.fl. 2019).

- **Skiftet fra fysisk "tilstedeværelse" til såkaldt "tiltidedværelse"** (Schultz Hansen 2012) som har medført:
 - a. Flere venner i hele verden, men færre flokke på tværs af køn og alder og dermed også **færre rollemodeller, som man kan modellere efter**.
 - b. Mere alenetid og **markant mere ufrivillig ensomhed**.

- **Unge, forældre og andre voksne spiller i højere grad på den samme kulturelle "spilleplade"** i forhold til kropsidealer, forbrug mv. (Gundelach & Nørregaard 2002). Samtidig er der færre fælles kendte arenaer og referencepunkter i forhold til forældre og de voksne, man ellers møder.

- **Ændret relation mellem unge og deres forældre**, hvor man har bevæget sig fra asymmetriske magtrelationer, hvor de voksne var eksperter, til symmetriske relationer, hvor man ikke ved, om de voksne eller de unge er eksperter (Trondman 2013).

Unge i 2020 kan i nogen grad karakteriseres som kollektivt orienterede individualister. De tror på, og forstår sig selv i lyset af de fællesskaber, som de enten er en del af (eller ikke er en del af), men samtidig oplever de, at de står alene med ansvaret for "at lykkes". Selvom alle statistikker peger på, at livsmønstre og social placering har tendens til at gå i

arv fra forældre til børn, oplever de fleste unge, at de har stor indflydelse på deres fremtidige muligheder. Det handler "bare" om at træffe de rigtige valg. Den positive tilgang til fremtiden medfører også, at det ikke længere primært er "samfundets", men min egen skyld hvis jeg ikke lykkes!

Uddybende pointer fra litteraturen:

I de "gamle analoge dage" (her forstået som 1990'erne), hvor fire ud af ti unge var hyppige brugere af de kommunale fritidstilbud, telefonen var koblet til et stik i væggen, og hvor henholdsvis "kun" 3 % og 6 % af de 15-årige drenge og piger angav, at de var ensomme (Rasmussen 2018), var børne- og ungdomslivet i højere grad indlejret i fællesskaber med stor aldersspredning. Her kunne man i praksis aflure en lang række vigtige sociale kompetencer af nogle lidt ældre "legemestre" (Jessen 2013). Man kunne aflure, hvordan man bragte sig selv i spil i forhold til at være en del af aktiviteter, og hvordan man fik, og var venner. Man lyttede til de ældre, der fortalte om de fester, de gik til, hvem de havde kysset med, hvor meget de havde drukket, og måske var der også nogen, der på spejderlejren fortalte om "den første gang". Og hvis man var heldig, var der også én, der lærte én at ryge og instruere i, hvordan man kysede, inden man skulle til sin første fest.

I 2020, hvor andelen af unge, der er faste brugere af kommunale fritidstilbud er faldet til ca. to ud af to unge på landsplan, består vennegrupper primært af jævnaldrende, og næste skridt i ungdomslivet tages ofte med nogen, der er lige så famlende som én selv. Tidligere tiders "legemestre" udgøres nu af de voksne, man møder i klubber eller til håndboldtræning. "Den første gang" er blevet afløst af sekundære seksuelle erfaringer på et pornosite, og det at kysse lærer man af influenceren Sarah på YouTube (Haugegaard & Østergaard 2020).

Dette er naturligvis karikeret, og formålet er ikke at sige, at alt var fantastisk i 1990'erne, for det var det ikke! Pointen er i højere grad at pege på, at der er nogle helt konkrete rammevilkår i ungdomslivet, der er grundlæggende anderledes end dengang mange af de voksne, som unge møder omkring middagsbordet, i klasselokalet og i de kommunale fritidstilbud, voksede op.

Ændringerne i rammevilkårene kan illustreres på følgende måde:

Børne- og ungdomsliv i "gamle dage"	Børne- og ungdomsliv i 2020'erne
Børn og unge var i højere grad en del af intergenerationelle flokfællesskaber, som i nogen grad gik på tværs af socialgrupper.	Færre analoge flokke, flere horisontale vennegrupper og flere virtuelle algoritmefællesskaber.
Piger og drenge havde et "funktionelt" kendskab til hinanden uden for skolen.	Færre fællesskaber på tværs af køn som følge af færre analoge flokke og segmentering i fritidslivet.
Kulturbærere og "legemestre" på gaden – de "små" lærte på godt og ondt af de "store".	Kulturbærere og "legemestrene" er i vid udstrækning voksne i foreningslivet, klubpædagoger og influencere.
Flere selvorganiserede aktiviteter med "nogen" og færre organiserede aktiviteter.	Flere organiserede aktiviteter – man er sammen med nogen og går til "noget".
Venner, hvor man boede.	"Venner" i hele verden.
Leg foregik udenfor/på gaden.	Leg foran skærm/legen flytter hjem.
Mange fysiske lege, som var kendte af flertallet såsom kongeløber, fodbold osv.	Mindre bevægelse og mere segmenterede aktiviteter såsom CS:GO, Minecraft osv.
Få og veldefinerede relationer.	Mange forskelligartede relationer på mange forskellige arenaer.
De voksne var de "klogeste".	De voksne er stadig de "klogeste" på nogle områder, men må også acceptere at være novicer på andre.
Forældrene vidste ikke, hvad man konkret lavede, men kendte rammerne.	Forældrene ved ikke, hvad man laver, og kender ikke rammerne.
Formel autoritet – man lyttede, fordi de voksne var noget – forældre, lærere mv.	Funktionel autoritet – man lytter, fordi de voksne kan noget.
Ungdom som en bro mellem barn- og voksendom.	Ungdom som en permanent tilstand.

Tabel 1: Udviklingen i rammevilkår i børne- og ungdomslivet (Haugegaard & Østergaard 2020).

Selvom skemaet naturligvis er meget forsimplet, illustrerer det en central pointe – nemlig at rammevilkårene omkring ungdomslivet på en række centrale områder har ændret sig markant. I udgangspunktet er rammebetingelserne hverken bedre eller værre, men forskellige! Det, man som voksen måske tager for givet, at unge har i deres rygsæk, kan være skiftet ud af noget andet. Man kan f.eks. ikke tage for givet, at den kommunikerende dreng i gamerrummet, eller pigen, der performer i musicalen, også har lært at bringe sig selv i spil i forhold til at indgå i tætte gensidige vennerelationer. Det er det, man som voksen håber på, men unge har ikke primært brug for voksne, der "håber", tror eller tager ting for givet. De har brug for voksne, der, fordi de tør være nysgerrige, har en fornemmelse af, hvor i livet de unge aktuelt befinder sig.

Til overvejelse:

Den tænkning, praksis og struktur som gør sig gældende i mange kommunale fritidstilbud er udviklet da "fysisk tilstedeværelse" var den primære fælleskabsform. Hvad betyder "tilstedeværelsen" for den måde, fremtidens fritidstilbud skal organiseres? Findes ungdomsklubben "kun" som en fysisk arena? Og hvad betyder de ændrede rammevilkår for prioriteringen af, hvilke kompetencer det er, der systematisk bør "trænes" i ungdomsklubben?

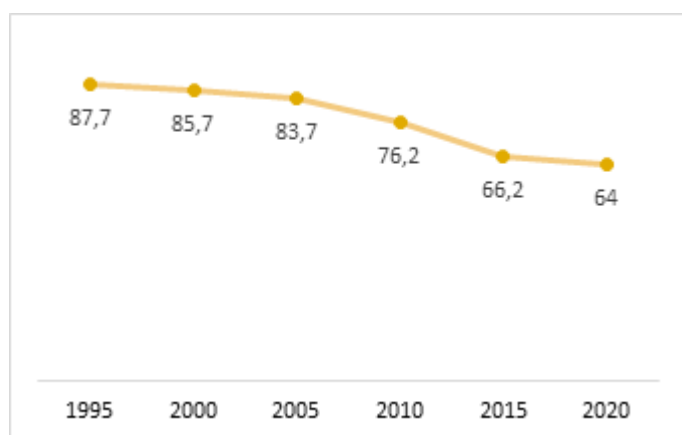
3. "Man er stadig sammen, men mere hver for sig" - unges fritidsliv:

Litteraturen peger overordnet på følgende:

- En stadig større del af unges selvorganiserede fritidsliv leves foran skærme, og en markant voksende andel af unge er sjældent eller aldrig sammen med deres venner i et analogt fællesskab.
- Pigers og drenges selvorganiserede fritidsvaner er stadig meget forskellige – piger er oftere sammen med NOGEN om noget, mens drenge er sammen om NOGET med nogen.
- Unge er stadig aktive i fritidsaktiviteter, men der sker "omrokeringer" fra f.eks. foreningsidræt til esport og fitness.
- Det vigtigste, når man "går" til noget, er, at aktiviteten er sjov samt, at man udvikler sig. At være sammen med venner er stadig vigtigt, men fylder stadig mindre som motivationsfaktor i forhold til deltagelse i fritidsaktiviteter.
- Hvor fritidsklubber er kendetegnet ved at rekruttere medlemmer i alle befolkningssegmenter, er der i ungdomsklubberne en overvægt af unge i udsatte positioner.
- Ungdomsklubben er i vid udstrækning koblet op på eksisterende relationer, og i mindre grad på en bestemt aktivitetsprofil. For nogle virker denne tilgang inkluderende, men for det store flertal overvejende ekskluderende.

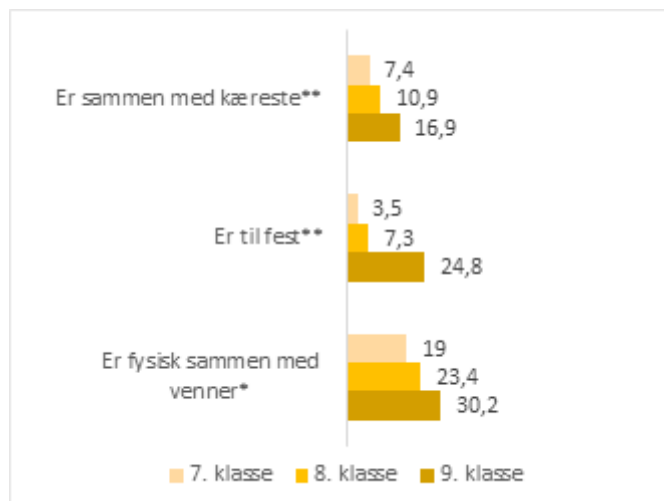
A. Sammen hver for sig – unges selvorganiserede fritidsliv

Unge er stadig meget sammen, men de er sammen på andre måder. Figur 1 viser udviklingen i, hvor meget man er sammen med sine venner:

Figur 1: Hvor ofte er du fysisk sammen med dine venner? Andelen der har svaret "2-4 dage om ugen" eller "5-7 dage om ugen" fra 1995 til 2020. Procent. 7-9. klasse.

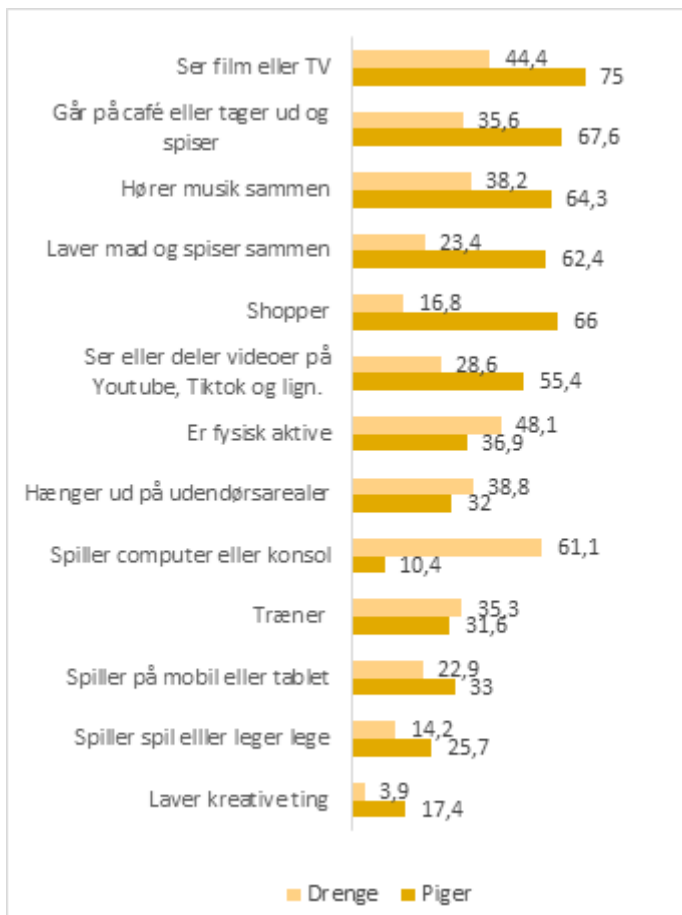
I takt med, at de unge bliver ældre (her defineret som udviklingen fra 7. til 9.klasse), fylder analoge aktiviteter såsom "at hænge ud" med venner, være sammen kæresten, fester mv. stadig mere for en gruppe af unge – se figur 2:

Figur 2: Deltagelse i udvalgte "analoge" aktiviteter min. én gang om ugen. Procent. 7-9 klasse.

Fritidslivet bliver stadig mere koblet op på fysiske fællesskaber jo ældre man bliver, men som det indirekte fremgår af figur 2, bruger flertallet af unge deres fritidsliv på andre arenaer. Derudover er en markant voksende andel af unge sjældent selvorganiseret fysisk sammen med deres venner. Siden 2015 er andelen af unge, der sjældnere end én gang om ugen mødes til et spil bold med vennerne eller tager sig en løbetur, gået fra 1/6 (16,5 %) til 1/3 (33,7 %).

Hvad laver man sammen med sine venner, når man er fysisk sammen? Det giver figur 3 en indikation af:

Figur 3: Hvad bruger du tiden på, når du er sammen med dine venner? (Krydset på køn). Procent. 7-9 klasse.

Svaret på, hvad unge laver, når de er sammen med deres venner, er, som det fremgår af figur 3, meget afhængigt af, om man spørger drenge eller piger. Én ting, der går på tværs af køn, er, at samværet ofte foregår omkring skærmen: Man ser film eller serier sammen eller – i drengenes tilfælde – spiller computer eller konsolspil sammen. Figuren viser også, at fritidspaletten indeholder lidt flere ”farver” blandt pigerne, som shopper, spiser og ser Netflix sammen, mens drenge i højere grad spiller computer eller er fysisk aktive sammen.

Tabel 2 giver en indikation af, hvor meget de enkelte aktiviteter fylder på ugebasis:

Hvad laver du i din fritid efter skole?	5-7 dage om ugen	2-4 dage om ugen	1 dag om ugen	Et par gange om måneden eller sjældnere
Hører musik/radio/podcast	62,4	22,3	6,1	9,2
Er sammen med venner online	49,4	24,8	9,3	16,5
Er sammen med venner fysisk	24,2	39,8	17,6	18,4
Laver lektier	17,0	44,1	22,7	16,2
Er fysisk aktiv	12,5	34,8	19,3	33,4
Læser bøger/e-bøger/lydbøger	11,6	17,9	14,9	55,6
Laver kreative ting	4	12,9	11,5	71,6
Er sammen med min kæreste	2,8	6,4	2,6	88,2
Er i fritids-/ungdomsklub	1,1	11,3	7,8	79,8

Tabel 2: Hvad laver du i din fritid uden for skole og faste fritidsaktiviteter? Procent. 7-9 klasse.

Musik samt samvær med venner fylder i hverdagen, mens kreative aktiviteter kun fylder hos en begrænset gruppe af unge. Tankevækkende er det også, at én ud tre angiver, at de sjældent er fysisk aktive.

B. Fitness er Danmarks største ungdomsklub – deltagelse i faste fritidsaktiviteter

Det store flertal af danske unge er engageret i en fast fritidsaktivitet – se tabel 3:

	I alt	Piger	Drenge	7. klasse	8. klasse	9. klasse
Ildræt i forening	51,5	52,9	50,9	59,9	54,9	39,9
Fitness	36,5	36,0	36,7	24,0	35,1	50,2
Fritids-/ungdomsklub	20,2	17,5	22,5	28,7	18,7	12,8
Frivilligt arbejde	19,5	18,5	20,6	22,5	21,6	14,6
Musikundervisning	8,2	10,5	5,6	8,7	7,9	7,9
Esport	4,5	0,4	8,9	4,4	5,7	3,4
Ekspressive aktiviteter	4,2	6,9	1,2	3,2	3,9	5,4
Uniformeret ungdomsarbejde	3,9	3,1	4,3	5,0	3,7	2,9
Religiøst ungdomsarbejde	1,9	1,8	2	2,6	1,8	1,2
Politisk ungdomsarbejde	1,0	0,9	0,7	0,3	0,7	1,8
Går ikke til noget	15,3	15,1	15,1	14,1	15,3	16,4

Tabel 3: Deltagelse i faste fritidsaktiviteter (For de fleste vil fitness være en selvorganiseret aktivitet, men da 80 pct. af fitnessudøverne bruger mere end 4 timer ugentligt har vi valgt at definere fitness som en fast fritidsaktivitet). 7. – 9. klasse.

På trods af skolereformen, samt en øget interesse for gaming og esport, har procentdelen af udskolings elever, der på ugebasis er en del af organiserede fritidsaktiviteter, ligget på et stabilt niveau de seneste 10-15 år. Den eneste udvikling, man empirisk har kunnet konstatere, har bestået i, at eleverne er aktive i færre aktiviteter, hvilket naturligt har medført, at en række specifikke fritidsaktiviteter er blevet fravalgt af unge. Der har dog ikke været belæg for at hævde, at danske unge i højere grad end tidligere har valgt de faste fritidsaktiviteter fra.

Hvis man ser på udviklingstendenserne, er andelen af udskolingselever, der går til musik, blevet halveret siden 2015, mens fitness har oplevet en markant vækst i antallet af udøvere. Over halvdelen af eleverne i 9. klasse angiver, at de på ugebasis går i et fitnesscenter, der dermed udgør Danmarks største ungdomsarena!

Det skal være sjovt, og jeg skal opleve at blive bedre – perspektiver på motivationsfaktorer i forhold til deltagelse i organiserede fritidstilbud

Der er mange udbydere på fritidsmarkedet, så hvad er egentlig vigtigt, når man vælger at gå til en fast aktivitet? Se figur 4:

Figur 4: Hvad er vigtigt, når man går til noget? Flere svar kunne vælges. Top-6. Procent. 7-9 klasse.

En lang række nationale og internationale undersøgelser peger på, at den vigtigste motivationsfaktor i forhold til at være aktiv i en organiseret fritidsaktivitet er, at det SKAL være sjovt (Børnerådet 2019b; Juul og Østergaard 2010), og at det gælder uanset hvilken fritidsaktivitet, de unge er involveret i. Hvad der gør en aktivitet sjov, er ikke helt enkelt at sætte på formel, men det handler i høj grad om helhedsindtrykket. Det vil sige, at deltagerne er en del af et miljø, hvor de trives, udvikler sig, får nye oplevelser og har det godt med de voksne (Fincham 2016; Juul og Østergaard 2016). Næsten lige så vigtigt er det, at man oplever at udvikle sig, og bliver bedre - forstået som at man oplever en form for progression. At aktiviteten udgør et frirum, at de voksne er dygtige, samt at fællesskabet opleves som godt, er også særdeles vigtigt. At det er sammen med venner,

er vigtigt for to ud af tre udøvere. Denne motivationsfaktor får dog stadig mindre betydning i takt med, at man kan være sammen med venner på andre arenaer.

Det blev kedeligt og manglende tid – perspektiver på fravalg af aktiviteter

Hvad er der på spil, når man fravælger fritidsaktiviteter? Det giver tabel 4 en indikation af:

	I alt	Piger	Drenge	7. klasse	8. klasse	9. klasse
Det blev for kedeligt	35,7	31,6	40,7	45,3	41,2	21,4
Jeg ville hellere prioritere min tid anderledes	29,8	33,3	24,3	21,8	35,5	34,9
De lange skoledage gjorde det svært at finde tid	17,5	21,1	12,8	13,8	19,2	19,6
Jeg udviklede mig ikke	13,3	15,9	9,6	15,3	15,2	9,7
Jeg blev skadet	12,0	12,9	11,2	12,1	13,1	10,8
Jeg havde ikke lyst til at være forpligtet til en fast aktivitet	10,9	11,5	9,8	7,9	13,1	11,6
Jeg havde det ikke godt med trænerne/lederne/instruktørerne	10,6	13,8	6,6	10,9	12,5	8,5
Mine venner stoppede	10,6	10,2	11,2	11,5	12,8	7,7
Jeg havde det ikke godt med de andre deltagere	9,0	9,2	8,7	10,9	8,2	7,7
Det blev for seriøst	8,3	8,5	8,5	8,2	8,2	8,5
Det blev for useriøst	7,7	8,8	6,2	8,2	8,8	6,3
Holdet lukkede	5,6	6,9	4,3	5	5,2	6,6
Jeg flyttede	3,5	4,4	2,5	3,2	3,4	4
Det blev for dyrt	2,7	3,7	1,6	1,8	2,1	4,3
Andet	17,2	16,4	17,6	14,4	15,5	21,4

Tabel 4: Hvad var årsagen da du sidst fravalgte en faste fritidsaktivitet? Procent. 7-9 klasse.

I forhold til fravalg er der såvel "interne" som "eksterne" forhold, der gør sig gældende. "Interne forhold" er f.eks. kvalitet og manglende progression, der gør, at aktiviteten opleves som "kedelig" eller giver en oplevelse af, at man ikke udvikler sig – forhold, som man som udbyder af fritidsaktiviteter reelt har indflydelse på.

"Eksterne" forhold er f.eks. længere skoledage, flere lektier, fester, fritidsarbejde mv. – forhold, som man som udbyder af fritidsaktiviteter ikke kan gøre så meget ved, men skal forholde sig til. Disse forhold gør, at det være kan være svært at få det til at hænge sammen med at "gå" til noget". Det er interessant, at "interne forhold" ser ud til at fylde meget i 7.-8. klasse, mens "eksterne forhold" fylder meget i 9. klasse.

C. Ungdomsklubben – meget mere end et forstørret teenageværelse - en intro til brugere, aktiviteter og motiver for fremmøde

Ungdomsklubben er én blandt mange aktører i unges fritidsliv – en aktør, som i nogle områder af København er centralt placeret i ungdomslivet, mens klubben i andre områder har en mere marginal placering. Hvorvidt klubben fylder lidt eller meget som fritidsarena for unge, hænger i vid udstrækning sammen med aktivitetsprofil, kvalitet og i nogen grad demografi.

I det følgende vil der blive introduceret til de primære brugere, aktiviteter, årsager til hhv. at til- eller fravælge ungdomsklubben, samt hvad der helt overordnet kendetegner "kvalitet" i et kommunalt fritidstilbud.

Hvem er brugerne af ungdomsklubberne:

Hvor brugerne af fritidsklubberne rekrutteres bredt i alle befolkningssegmenter, er brugerne af ungdomsklubber ifølge undersøgelsen "Børn og unges brug af fritidstilbud" (EVA 2018) i højere grad kendetegnet ved følgende:

- Unge fra familier, hvor forældrene har korte uddannelser og lave indkomster, har større sandsynlighed for at være indskrevet i klubtilbud end unge fra familier med flere ressourcer.
- Unge i familier med to forældre i beskæftigelse har mindre sandsynlighed for at være indskrevet i klubtilbud end unge i familier, hvor mindst én forælder er uden for beskæftigelse.
- Unge med indvandrer- eller efterkommerbaggrund har større sandsynlighed for at være indskrevet i fritids- og klubtilbud end børn uden indvandrer- eller efterkommerbaggrund.
- Unge, der bor med enlige forsørgere, har større sandsynlighed for at være indskrevet i klubtilbud end unge, der bor med to forældre/voksne.
- Drengene er oftere indskrevet i klubtilbud end piger.
- Unge med øget risiko for socio-emotionelle udfordringer har større sandsynlighed for at være indskrevet i klubtilbud end unge, der ikke har denne type udfordringer (EVA 2018).

Hvad er baggrunden for, at det primært er disse kategorier af unge, der benytter fritidstilbuddene?

I EVA's rapport er der spurgt til, hvad der gør, at man enten til- eller fravælger at benytte et offentligt klubtilbud, og såvel brugere som ikke-brugere angiver følgende forhold som afgørende:

- Hvorvidt ens venner går i klubben.
- Hvorvidt klubben tilbyder nogle spændende aktiviteter, der fanger de unges interesser.
- Hvorvidt de unge oplever, at klubben giver dem mulighed for selv at bestemme over deres fritid eller ej.

I følge undersøgelsen er de tre grunde gensidigt forbundne. Det vil sige, at *hvem*, de unge gerne vil være sammen med, også afhænger af *hvilke* interesser, de har, hvilket derudover hænger sammen med, *hvordan* de ønsker at bestemme over og prioritere deres tid.

Ungdomsklubben fungerer som et fysisk mødested, hvor man kan mødes med dem, man kender i forvejen – og måske møde nye

Når venner betyder meget i forhold til at komme i en ungdomsklub, hænger det som oftest sammen med, at det relationelle som oftest er det centrale omdrejningspunkt i klubarbejdet, hvor det i f.eks. en idrætsforening ofte er aktiviteten, der er det centrale omdrejningspunkt. Udtrykt lidt slagsordagtigt: I klubben laver man *noget* med NOGEN, mens man i fodboldklubben går til NOGET med *nogen*.

Hvor medlemmerne i fritidsklubberne rekrutteres bredt i alle befolkningssegmenter peger EVA's undersøgelse på, at en stor gruppe af medlemmerne i ungdomsklubben rekrutteres blandt de i traditionel forstand knapt så ressourcestærke segmenter, der som følge af den udpræget relationelle tilgang, de møder i ungdomsklubben, som oftest medvirker til at rekruttere andre unge, der ligner dem selv.

Dermed kan fællesskaberne i ungdomsklubberne sammenlignes med det, man inden for sociologien ofte omtaler som "algoritme-relationer" forstået som, at man bliver venner med personer, der ligner én selv, og at man sjældent præges af de af vennernes særinteresser eller holdninger, der ligger uden for ens eget interessefelt (Bucher 2013; Lewis, Gonzalez, og Kaufman 2011). Man havner altså hurtigt i meningssiloer, hvor sandsynligheden for at blive konfronteret med interesser og holdninger, der ikke ligner ens egne, er meget lille.

Samværet i fodboldklubben kan i højere grad defineres som et "garderobefællesskab", hvor man er sammen med afsæt i en fælles interesse. Her karakteriseres fællesskaber som flygtige, idet de typisk ophører i takt med, at aktiviteten ophører (Haythornthwaite 2002). Medmindre relationerne flyttes uden for træningsbanen eller øvelokalet, opnår man derfor sjældent samme grad af fortrolighed og intimitet. Til gengæld har

garderobefællesskabet et horisontudvidende potentiale, idet man ofte danner relation til mennesker med baggrunde og holdninger, som ikke ligner ens egne (Kofoed 2009).

I en del ungdomsklubber er den horisontudviklende funktion i vid udstrækning overladt til personalet.

Medlems- og aktivitetsprofil hænger sammen

En gruppe af medlemmer tiltrækkes af traditionelle klubaktiviteter som pool, computerspil, fodbold, mad og ture ud af huset, men for flertallet af unge er denne aktivitetsprofil også medvirkende til, at de ikke kommer (EVA 2018). I en ungdomskultur, hvor de primære motivationsfaktorer i forhold til at involvere sig i en fritidsaktivitet er, hvorvidt det er sjovt og om man lærer noget, og hvor samvær med venner ligger længere nede på listen, er det oplagt, at ungdomsklubben ikke fremstår som en særlig attraktiv arena i konkurrencen med andre aktiviteter (EVA 2018)

Det er vigtigt at kunne bestemme over sin fritid!

For unge er en vigtig kvalitet ved fritiden, at de selv bestemmer over, hvad de bruger tiden til. Fritiden er i modsætning til skolen en såkaldt "kan-arena", hvor man kan opsøge det eller de frirum, der ligger i at være en del af en selvvalgt arena med eller uden voksne som enten aktører eller rammesættere (Haugegaard & Østergaard 2020).

Hvor de unge, der *ikke går i klub*, taler om de voksne i klubben som nogen, der vil blande sig og bestemme for meget, så taler de unge, der *går i klub*, om de voksne som noget af det, der gør klubben attraktiv. De beskriver de voksne som nogen, der er gode til at lytte, gode at lave sjov med og gode at snakke med uden, at de voksne vurderer det, de unge gør, og dét sætter en gruppe af brugere stor pris på.

D. Kvalitet i tilbuddet – hvad menes der mere konkret?

Der kan være mange perspektiver på hvordan kvalitet i et fritidstilbud skal defineres? Handler kvalitet om normering, fysiske rammer, medarbejdernes uddannelsesmæssige baggrund eller? I følge EVA er kvalitet i fritidstilbud kendetegnet ved følgende fem karakteristika:

1. At unge har mulighed for at deltage i inkluderende fællesskaber.

Litteraturen peger på, at inkluderende fællesskaber er kendetegnet ved tilstedeværelse af anerkendende, tolerante, tydelige og tillidsskabende voksne, der har fokus på at understøtte fællesskabet, herunder at den enkelte unge bliver understøttet i at udvikle gode måder at deltage i fællesskaber på. Dette fordrer, at medarbejderne er nysgerrige på de sociale dynamikker, som den unge indgår i, og på den baggrund arbejder med at skabe, understøtte og fastholde deltagelsesmuligheder, herunder med et særligt fokus på unge i udsatte positioner (Højholdt & Sederberg 2014; Højholt et al.2014).

2. Den pædagogiske praksis giver mulighed for fri tid med ”spontant og legende samvær”, samt lærende processer.

I en fritidspædagogisk ramme er ”legene samvær” og læreprocesserne ofte kendetegnet ved, at de er frivillige og sjældent følger et bestemt skema eller et opsat smalt mål (Hviid 2012; Højholt et al. 2014). Denne praksis kan være suppleret med en såkaldt intentionel praksis, hvor læreprocesserne er rammesat og initieret af medarbejderne, bl.a. med fokus på a) udvikling af unges relationelle færdigheder og b) at unge oplever at blive bedre til noget, som en del af, at lære at mestre – dvs. selv at kunne forvalte – deres livsbane (Larsen & Mørch 2007; Larsen 2015).

3. Unge har medindflydelse på organiseringen af hverdagen i klubben

Medbestemmelse er noget, der skal læres gennem det at lære selv at administrere sin fritid og mestre sit liv. Klubben er én blandt flere træningsarenaer i forhold til at træne medbestemmelse (Højholt et al.2014). Dette fordrer dog, at medarbejderne skaber strukturer, så unge også i praksis – f.eks. gennem medlemsmøder, ungeråd m.v. får mulighed for at fremføre alternativer til den gældende organisering, og de aktiviteter personalet har tilrettelagt (Falkner & Ludvigsson 2016).

4. Medarbejderne indsamler systematisk viden om unges trivsel og perspektiver, og deler denne med hinanden.

Kvalitet i fritidstilbuddet hænger sammen med, at medarbejderne har mulighed for systematisk at kunne indsamle og dele viden om de unges samspil, interesser m.v. Med afsæt i disse indsigter planlægger medarbejderne aktiviteter, der medvirker til at understøtte udvikling af såvel den enkelte som af fællesskabet (Højholt et al.2014; Mørch 2012).

5. Medarbejdere samarbejder med andre fagprofessionelle, frivillige, lærere og forældre på tværs af unges livsarenaer.

Ungdomslivet består af mange arenaer, som indebærer skift fysiske rammer, relationer og voksne med meget forskellige tilgange. I det "tværprofessionelle" samarbejde bidrager lærere, forældre, fodboldtræneren og klubmedarbejderen med forskellig viden om unges liv. På den måde kan der opbygges et helhedsorienteret syn på den unge, der gør det muligt at ændre på fastlåste billeder af en ung, at inspirere hinanden til nye måder at gribe problemstillinger an på, og at følge op på hinandens tiltag (Ratner 2013; Stanek 2014).

Kvalitet i mødet med virkeligheden – et eksempel

Ovenfor er skitseret en række generelle kendetegn ved kvalitet i klubtilbuddet. Når disse kendetegn møder virkeligheden i en lokal kontekst, med specifikke udfordringer, en medarbejdergruppe med særlige kompetencer m.v. kan forståelsen af kvalitet i et fritidstilbud f.eks. se således ud:

Grundlæggende antagelser = sådan ser en succes ud!

- Vi er et frirum, hvor børn og unge gennem deres eget frie valg, interesser, motivation og venskabsgrupper indgår i aktiviteter og fællesskaber.
- Gennem systematik, struktur, voksenstyrede aktiviteter og et højt aktivitetsniveau skaber vi et alsidigt fritidstilbud, som tiltrækker og fastholder børn og unge og derved medvirker til god trivsel, læring og udvikling.
- Vores pædagoger og specialister har høj en pædagogisk faglighed, som vi er stolte af. Vi er professionelle og har 100% fokus på børn og unge i primetime, og står på tæer og yder vores bedste hver dag.

- Pædagogens relationskompetence er afgørende for, om vi spiller en rolle i børn og unges liv. Vi har en unik mulighed, for at være vigtige voksne i børn og unges liv, når vi gennem nysgerrighed sætter rammen for dialoger med børn og unge om de store trivselstemaer i deres liv.
- Voksenrelationer udvikles gennem aktiviteter – det fælles tredje og nærværende og autentiske voksne.
- Vi skal forstå aktuelle børne- og ungeudfordringer, og vide, hvad de efterspørger, og hvad der er på spil for de større børn og unge. Vi skal være nysgerrige voksne, som er modige, tør fejle og eksperimenterer.
- Indtagelse af rummet: Når et barn, ung, forældre eller besøgende træder ind i vores rum, skal de med det samme fornemme, hvad der er på spil.
- Vi vægter de fysiske rammer højt og accepterer ikke rod. (VUG 2020)

Der er en række elementer, som flugter med de generelle kendetegn ved kvalitet, men de er tænkt ind i en lokal kontekst, så de matcher såvel lokale udfordringer som ressourcer.

E. Grænsebrydende ledelse – nogle få perspektiver på ledelse af kommunale fritidstilbud

Kvalitet er tæt koblet med et helhedsorienteret ungesyn, hvilket kalder på tværprofessionelle samarbejder. Udmøntningen af dette kræver fritidspædagogisk ledelse, der formår at lede såvel op- og nedad, samt på tværs af funktionelle og organisatoriske grænser.

Tidligere tiders "aktivitetsindlejrede silo-ledelse" afløses i stigende omfang af grænsebrydende ledelse, der indebærer samarbejde med mange aktører i unges liv: Fagprofessionelle fra andre professioner, NGO'er, frivillige, forældre mv. (Petersen & Feilberg 2015; Fogsgaard 2018; Pors & Hansen 2018).

I udgangspunkt skal lederen kunne lede *interne forandringsprocesser*, som medfører at:

- Nogle medarbejdere skal gøre noget helt andet
- Nogle skal mere af det samme, men måske på nogle andre måder
- Alle skal arbejde med øget fagfaglig kvalitet, mere systematik og øget ungeinddragelse

Den del af ledelsesopgaven har således fokus at optimere det konkrete tilbud som den unge bliver præsenteret for i klubben (Larsen & Randvig 2018).

Samtidig kræves der også en evne til at kunne lede "ud af huset" – horisontal, grænsekrydsende ledelse – der sikrer at det kommunale fritidstilbud fremstår som en integreret del af et helhedsorienteret tilbud til unge (Larsen 2015; Larsen 2018, Pors & Hansen 2018).

Endeligt kræver ledelse i verden i hastig forandring, at man har modet til, nysgerrigt og refleksivt eksperimenterende, at afprøve arbejds- og organiseringsformer (Larsen & Randvig 2018).

Til overvejelse:

Fra relationer med nogen til relationer med nogen om noget

Konceptet ungdomsklub bygger i vid udstrækning på relationer – at man er sammen med nogen, man kender i forvejen samt, at man som ung synes, at det at samtale med voksne i sig selv giver mening. Denne tilgang ser i nogen grad ud til at være udfordret af en række forhold som f.eks.:

- Det faktum, at stadig flere unge ikke formår at indgå i vennegrupper.
- At det relationelle kun i mindre grad motiverer i forhold til det at være aktiv i en fritidsaktivitet.
- At det kræver proaktive voksne, der har mod på at drøfte temaer som de måske selv kan være lige så fاملende i forhold til som f.eks. relationer, kropsidealer osv.

Hvis ungdomsklubben også fremadrettet skal være en central fritidsarena, kræver det formodentlig, at den udprægede relationelle tilgang suppleres af andre måder, der kan tiltrække unge – f.eks. aktiviteter kendetegnet ved en høj grad af fagfaglig ekspertise.

Det giver også mening at stille sig selv spørgsmålet, hvorvidt den gruppe der ikke efterspørger voksne, reelt blot efterspørger nogle andre voksne, f.eks. fagfagligt dygtige voksne snarere end samtalepartnere?

Fritidspædagogisk ledelse eller blot ledelse?

Kvalitet og modet til løbende forandring kræver ledere, som kan lede såvel op og ned, på tværs, samt har modet til at eksperimentere. Spørgsmålet er, om man behøver at have en pædagogisk uddannelse for at kunne varetage denne funktion, eller om det i højere grad handler om at få tilknyttet ledere, hvis primære kompetence er at de også i praksis kan lede?

4. Fra gadehjørne til skærm, fitness- og shoppingcenter - ungdomsliv i en urban kontekst

Litteraturen peger overordnet på følgende:

- Urbane unges selvorganiserede fritid omhandler i høj grad at mødes med deres venner både fysisk og online. Med alderen bliver fester en mere central del af unges hverdagsliv. En del af den urbane ungdomskultur er at bruge byens offentlige rum.
- Sammenlignet med de generelle tal for foreningsdeltagelse gør følgende tendenser sig gældende:
 - Unge i byen gør mindre brug af faste organiserede fritidsaktiviteter.
 - Udsatte unge, og især pigerne, deltager i mindre grad i foreningslivet.
- Det vigtigste for unge, når de vælger at deltage i en fast fritidsaktivitet er:
 - at have det sjovt
 - at udvikle sig
 - at trænere, ledere/undervisere er dygtige
- Piger og drenge i byen har ikke de samme fritidsmønstre og tiltrækkes ikke af de samme aktiviteter.

Uddybende pointer fra litteraturen:

Det selvorganiserede fritidsliv i en urban kontekst

Litteraturen viser, at i den selvorganiserede fritid vægter byens unge især det sociale samvær med deres venner. En undersøgelse foretaget blandt udskolingselever på Vesterbro viser, at 77,6% af eleverne i 7.- 9. klasse er fysisk sammen med deres venner mindst et par gange om ugen i deres fritid mod 64% på landsplan (Haugegaard & Jensen 2019).

Med alderen bliver fester en måde at omgås sine venner på, og det bliver derfor også en betydningsfuld del af flere unges fritidsliv. På Vesterbro angiver 64,4% af eleverne i 9. kl., at de går til fest én gang om ugen, hvilket er en markant højere procentdel end på landsplan, hvor 29,2% angiver at gå til fest hver uge (Haugegaard & Østergaard 2020).

En del af den urbane ungdomskultur er brugen af parker og offentlige pladser. Hvor meget parker bruges og af hvem afhænger dog af en række faktorer. Studier viser, at unge i højere grad benytter parker, hvis de:

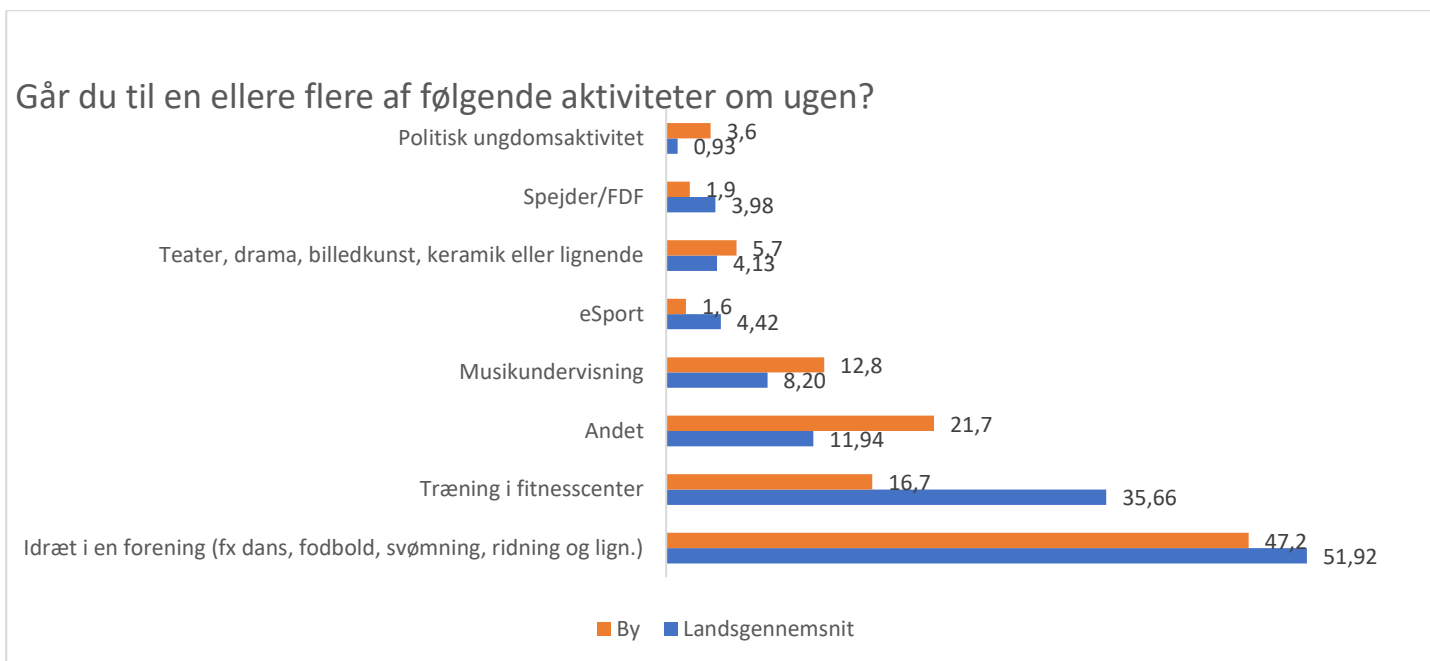
- 1) har let adgang til parken (central placering)
- 2) oplever, at parken har en vis kvalitet, herunder gode faciliteter
- 3) deres venner bruger den (Ries et al. 2009).

Et forhold, som har stor betydning i forhold til brug af offentlige pladser mv., er, hvorvidt de unge selv har eget værelse. Dette gælder primært drengene, som i mindre grad er tilbøjelige til at tage deres venner med hjem, hvis de ikke har eget værelse. Det er især unge med indvandrer- eller efterkommerbaggrund, som ikke har deres eget værelse, og derfor må mødes andre steder med deres venner (Ludvigsen & Nielsen 2008). Unges brug af parker afhænger desuden af, hvor de er bosat. Beboere i udsatte områder anvender, som følge af utryghed, i mindre grad grønne områder og parker. Omvendt er brugen af parker høj de steder, hvor børn og unge oplever, at det er trygt og sjovt at være. Det gælder f.eks. Fælledparken og Nørrebroparken i København (Ibsen et al. 2012).

Det organiserede fritidsliv i en urban kontekst

Sammenlignet med landsgennemsnittet tager langt færre by-unge del i det organiserede fritidsliv. I byen går 31% af 7.-9. klasseelever *ikke* til noget, hvorimod landsgennemsnittet er 14,5% (Haugegaard & Østergaard 2020). For 49% af de 7.-9. klasseelever på Vesterbro, der ikke går til noget, skyldes det, at de ikke vil være bundet af en fast ugentlig aktivitet. Det gælder derimod kun for 19,3% af udskolingselever i resten af landet. Byens unge adskiller sig dermed i høj grad fra andre danske unge ved i højere grad at ville være karakteriseret ved en mere selvorganiseret tilgang til fritidslivet (Haugegaard & Østergaard 2020).

Idræt i foreninger og træning i fitnesscentre er mindre populære for byens unge end for landsgennemsnittet (Haugegaard & Østergaard 2020). Til gengæld deltager flere unge i byen i ekspressive kunstformer, musikundervisning, politisk ungdomsaktivitet og andre fritidsaktiviteter – se figur 5:

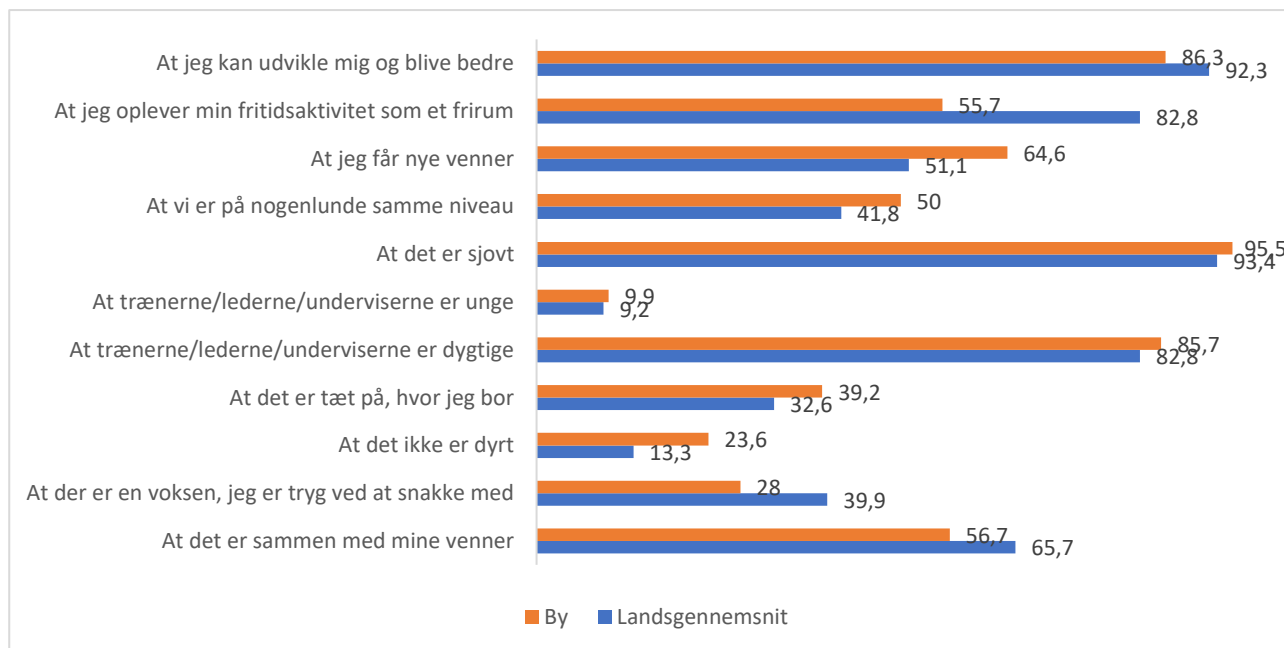

Figur 5: Deltagelse i faste fritidsaktiviteter fordelt på by- og landsgennemsnit. 7-9.kl.

Der er i lighed med resten af landet forskel på hvilke fritidsaktiviteter, som byens piger og drenge går til. Piger går oftere til musik og teater. Derudover har piger oftere et fritidsjob end drenge. I 9. klasse har 59,2% af pigerne i byen et fritidsjob, hvorimod det gælder for 35,9% af drengene. I forhold til valg af idrætsgrene ses også en variation. Fodbold og esport er især populært blandt drengene, hvorimod dans og gymnastik mere falder i pigernes smag. Andelen af piger i idrætsforeninger falder markant med alderen. I 7. klasse på Vesterbro går 63,3% piger til idræt i en forening og i 9. klasse gælder det kun 26,8% (Haugegaard & Østergaard 2020).

Hvad er vigtigt, når man går – eller tager ”metroen” – til noget?

Er der forskel på, hvad der er vigtigt, når man går til noget i urban kontekst? Det giver figur 6 en indikation af:

Figur 6: Hvor vigtigt er følgende for dig, når du går til en aktivitet? Andelen af elever, der har svaret ”vigtigt” eller ”meget vigtigt”. Procent. 7. – 9. klasse

I lighed deres ”kollegaer” i resten af landet angiver urbane unge, at det vigtigste i forbindelse med deltagelse i faste fritidsaktiviteter er:

- at have det sjovt til fritidsaktiviteten (95,5%)
- at de kan udvikle sig og blive bedre (86,3%)

Sammenlignet med landsgennemsnittet er der dog nogle interessante forskelle. F.eks. går byens unge i højere grad op i, hvorvidt fritidstilbuddet kan give nye venner. Det gælder 64,6% i byen og 51,1% for resten af landet. Derudover er det vigtigt, at deltagerne er på nogenlunde samme niveau, og så angiver én ud af fire, at det ikke må være for dyrt.

Til gengæld er det mindre vigtigt for byens unge, om de går til aktiviteten sammen med deres venner, samt at aktiviteten opleves som et frirum.

Betydningen af afstand

39,2 pct. af eleverne i 7.-9. klasse på Vesterbro mener, at det er vigtigt for dem, at aktiviteten er tæt på, hvor de bor. Til sammenligning er landsgennemsnittet 32,6%.

Afstand ser således ud til at betyde mere for unge i byen, end det er for unge andre steder i Danmark. Det er dog kun 7,6% af de unge på Vesterbro, som ikke går til noget, der har angivet afstand som årsag til, at de ikke er aktive i en fast fritidsaktivitet (Haugegaard & Østergaard 2020).

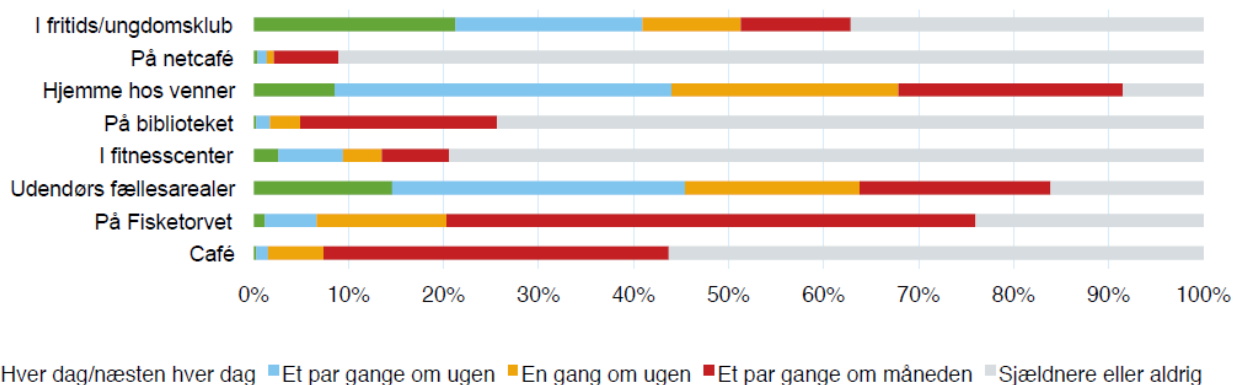
Unge er vant til at orientere sig lokalt fremfor at være orienteret mod hele København.

79,6% af de unge på Vesterbro angiver, at de bruger det meste af deres fritid på Vesterbro, mens 15,9% angiver, at de bruger ca. halvdelen af deres fritid på Vesterbro, og kun 4,5% angiver, at de bruger mindre end halvdelen af deres fritid i bydelen (Haugegaard & Østergaard 2020).

Samtidig med, at man kan konstatere, at urbane unge i vid udstrækning er lokalt orienteret, er det samtidig vigtigt at være opmærksom på, at kvalitet kan flytte unge - det har i mange år været et udbredt fænomen inden for foreningsidrætten. Andre tilbud, som gennem kvaliteten i det produkt, de udbyder, kan flytte unge, er f.eks. Vesterbro Skatepark, Creative Space, Københavns Klatrecenter m.fl. Også Fisketorvet og Fields er gode eksempler på, at det i praksis er muligt at få unge til at bevæge sig. Det kræver bare, at tilbuddet møder et behov (Balle Jensen 2018).

Fænomenet kendes også i nogen grad fra klubverdenen: Unge, som har mulighed for at vælge mellem flere forskellige klubber i deres område, vælger ud fra, om klubben har aktiviteter og faciliteter, der understøtter deres fritidsinteresser som f.eks. parkour og skating (EVA 2018).

Fritids- og ungdomsklubber kan spille en central rolle i urbane unges fritidsliv, hvis de har den rette kvalitet. På Vesterbro, hvor man har en højt profileret ungdomsklub, gør 29% af de unge egentligt brug af dette tilbud. På Vesterbro opholder de unge sig i højere grad i ungdomsklubben end på udendørs fællesarealer eller hjemme hos hinanden – se figur 7:

Figur 7: Hvor ofte er du følgende steder i din fritid? Procent.

Barrierer for udsatte unges deltagelse

Udsatte unge oplever i højere grad barrierer i forhold til deltagelse i det organiserede fritidsliv. Udsatte unge deltager i mindre grad i det organiserede fritidsliv end deres jævnaldrende (Dahl 2007).

Drenge med indvandrer- eller efterkommerbaggrund dyrker lige så meget sport som etniske danske drenge fra samme boligområde (Ibsen et al. 2012). Det er således især piger med indvandrerbaggrund, som i væsentlig mindre grad er med i organiseret idræt end etniske majoritetspiger (Krange & Strandbu 2004). I en undersøgelse af unge fra udsatte boligområders idrætsvaner ses det, at 53% af drengene går til idræt, sport eller motion flere gange om ugen, hvor de træner hårdt. Det gælder derimod kun 15% af pigerne. Ligeledes er langt færre piger med i en forening eller idrætsklub (Ibsen et al. 2012).

Danske studier viser, at dårlige økonomiske forhold i familien især er en væsentlig barriere (Espersen 2006; Sloth 2004). Udover økonomi er også forældrenes manglende kendskab til foreningslivet en central barriere for børn og unges idrætsdeltagelse (Ibsen et al. 2012).

Ældre engelske og amerikanske studier af økonomisk fattige børn bosiddende i mere eller mindre belastede boligområder viser:

- at udsatte børn fremfor at deltage i organiserede fritidsaktiviteter, i højere grad end gennemsnittet er sammen om uorganiseret leg i deres bolig- og nærområde
- at udsatte børn og unge selv mener, at dårlig økonomi, forældrenes manglende tid og mangel på transportmuligheder er de primære årsager til ikke at deltage i organiserede fritidsaktiviteter (Attree 2004; Posner & Vandell 1999).

Til overvejelse:

Unge orienterer sig i vid udstrækning lokalt. For en lille gruppe skyldes det manglende transportmuligheder. For det store flertal handler det dog om, at de, der hvor de aktuelt befinder sig i livet, i udgangspunkt trives, og er tilfredse med de tilbud, der er lokalt.

Hvis de skal flyttes ud af såvel deres geografiske som mentale komfortzone, kræver det sandsynligvis aktiviteter kendetegnet ved høj fagfaglig kvalitet, der møder et oplevet behov i deres liv, f.eks. et behov for at dygtiggøre sig (idræt, musik, esport, teater mv.) eller muligheden for at være en del af en specifik kultur, som de forstår sig i lyset af (rap-scenen/skate).

Udtrykt lidt anderledes: Det er vanskeligt at flytte unge, hvis man blot tilbyder dem rammer, hvor det primære omdrejningspunkt er relationer/det at hænge ud. Det er aktiviteter, der møder et behov og/eller er kendetegnet ved kvalitet, der får unge til at bevæge sig, herunder også dem, der er i mere udsatte positioner!

5. De smiler, men de har det ikke altid godt – indsats i forhold til mistrivsel

Litteraturen peger overordnet på følgende:

Fritidsaktiviteter kan have positiv effekt på unges trivsel. Følgende faktorer har betydning i forhold til effekt:

- Indsatsen skal vare i længere tid, og de unge skal kontinuerligt være en del af forløbet.
- Fra start skal indsatsen være målrettet. Det skal klargøres, hvem indsatsen er rettet mod, og hvad det forventede udbytte er. Der skal tages højde for, at indsats har forskellig effekt alt efter køn og alder.
- Indsatsen skal være systematisk, og præget af rutiner. Kontakten til de unge og eventuelle samarbejdspartnere skal ske kontinuerligt, og aktiviteterne skal være præget af forudsigelighed.
- Der skal skabes positive voksen-ung-relationer ved, at de professionelle er engageret i aktiviteterne.
- Samarbejdspartnere som lokale foreninger, virksomheder, skoler og forældre kan være en fordel i forhold til at fastholde de unges engagement og interesse. Dette samarbejde skal fra start være tydeligt struktureret.

Uddybende pointer fra litteraturen

Fritidsaktiviteter kan skabe større trivsel

Et amerikansk metastudie, som opsummerer 10 års undersøgelser af effekten af fritidsprogrammer, viser, at fritidsprogrammer kan have en positiv betydning for unges trivsel. Fritidsprogrammerne kan bl.a. skabe højere selvværd, selvtillid og selvkontrol og forbedre pigers oplevelse af egen krop. Derudover kan de have en positiv effekt på depressioner og angst (Little et al. 2008). Andre internationale studier viser ligeledes, at fritidsaktiviteter kan forbedre selvværd, og at der f.eks. er sammenhæng mellem oplevelsen af succes i sport og et senere øget selvværd (Blomfield 2009; Pedersen & Seidman 2004). Flere studier argumenterer for, at især holdsport fremfor individuel sport kan have større positive psykologiske effekter (Wikman et al. 2018; Eime et al. 2013a, 2013b; Edwards et al. 2004)

En undersøgelse foretaget af Børnerådet blandt elever i 7.-9. klasse viser, at 83% af dem, der går til fritidsaktiviteter flere gange om ugen, svarer, at de har det godt eller rigtig godt for tiden. For den gruppe af unge, som sjældent eller aldrig går til fritidsaktiviteter, er det tilsvarende tal 71%. Derudover ses det, at danske børn og unge, der går til fritidsaktiviteter, er mindre tilbøjelige til at føle sig stressede, har mere lyst til at gå i skole, har højere selvværd og færre symptomer på mistrivsel (Korsgaard, 2020).

Litteraturen angiver at følgende faktorer er væsentlige for effekten af fritidstilbuddene:

1. Langvarig deltagelse

Effekten af fritidsaktiviteten er større, hvis de unges deltagelse er vedholdende og langvarig (Little et al. 2008). Et litteraturstudie af indsatser, der fremmer mental sundhed hos børn og unge, viser ligeledes, at intensive og langvarige indsatser har større effekt end kortere og mindre omfangsrige indsatser (Niclasen 2016).

2. Målerettede indsatser

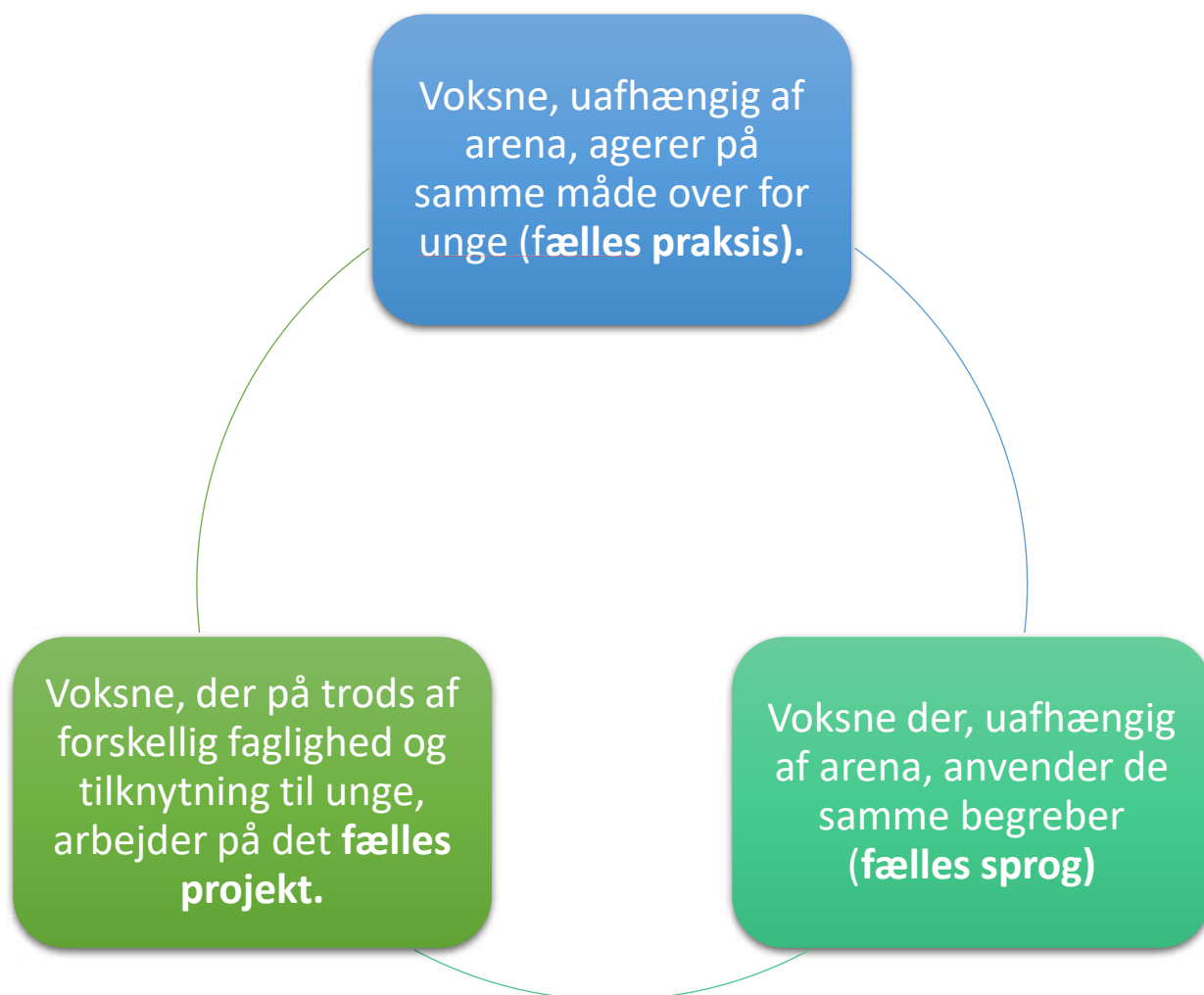
Studier peger på nødvendigheden af, at indsatsen er målrettet, og at det ønskede udbytte og fokus er meget tydeligt. Der skal være en klar vision og målsætning for programmet fra start samt et tydeligt lederskab og en kontinuerlig støtte til medarbejderne (Little et al. 2008). Litteraturstudiet fra Aarhus Universitet peger på, at effekten øges, hvis indsatsen fra start er målrettet en bestemt aldersgruppe (Niclasen 2016). I udtænkningen af indsatsen bør man have for øje, at indsatser påvirker køn forskelligt og ikke vil have den samme effekt for piger og drenge (Niclasen 2016).

3. Systematiske indsatser

Effektive indsatser er præget af en god og klar struktur. Hvis dette mangler, kan indsatserne ligefrem have en negativ effekt (Little et al. 2008). I evalueringen af et løbeprojekt for udsatte unge, som har vist positive effekter i forhold til styrkelse af uddannelsesparathed, blev især nødvendigheden af systematik understreget.

Klubmedarbejderne var systematiske i deres kontakt med de unge. Der blev kontinuerligt sendt sms'er og opslag på Facebook. Løbetræningen fulgte en bestemt struktur, hvor træningen var efterfulgt af te og snak. Der var en kontinuerlig kontakt med læreren,

forældre, besøg på skolen mv. (Balle Jensen 2018). I evalueringen af en række fritidspædagogiske interventioner i område "Vesterbro-Kgs. Enghave-Valby", herunder "Løbeprojekt 2500", var en af de væsentligste pointer, at effektfulde indsatser kræver systematiske fagprofessionelle, der formår at arbejde med afsæt i det fælles projekt, fælles sprog og fælles praksis – se figur 8:

Figur 8

Endelig peger litteraturen på, at indsatser, der er kendetegnet ved nedenstående, giver de mest effektfulde interventioner (Niclasen 2016; Østergaard 2018):

- flere aktiviteter er ofte mere effektive end enstrengede indsatser, fordi der er større chance for at nå flere unge.
- at indsatsen er tilpasset konteksten, viser bedre resultater end "standardiserede koncepter".

- et klart og operationelt teoretisk afsæt, som er med til at skabe en fælles forståelse.

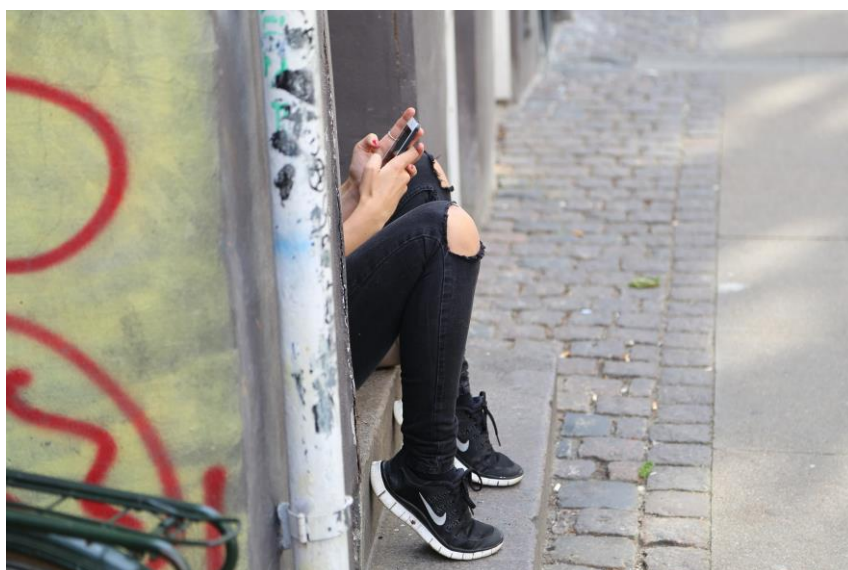
4. Positiv voksen-ung-relation

Studier peger på nødvendigheden af, at de professionelle er aktive og skaber positive relationer til unge. Uden supervision fra voksne har indsatser ikke nødvendigvis en positiv effekt. Det er således ikke effektivt at lave indsatser, hvor de unge i høj grad er overladt til sig selv (Little et al. 2008). Effekten af indsatser afhænger i høj grad af en positiv relation mellem de professionelle og de unge (Little et al. 2008).

Et studie viser, at positive relationer ofte ses, når medarbejdere:

- 1) Modellerer en positiv adfærd.
- 2) Aktivt fremmer den unges mestring af bestemte kompetencer.
- 3) Lytter aktivt til de unge.
- 4) Ofte giver individuel feedback og vejledning i løbet af aktiviteterne (Birmingham et al. 2005).

Evalueringen af løbeprojektet i Valby peger på nødvendigheden af en positiv kontakt mellem de unge og klubmedarbejderne, som var stabile og engagerede. Derudover peger evalueringen på, at klubmedarbejderne formåede at rykke ved de unges komfortzone og hjælpe de unge til at oversætte deres kompetencer fra løb til andre arenaer i deres liv (Balle Jensen 2018).

5. Partnerskaber

At udvikle partnerskaber mellem forskellige aktører kan øge effekten af indsatser, da partnerskaber kan skabe større engagement, motivation og kontinuerlig læring hos de unge (Vandell et al. 2006). Metastudiet over effekten af fritidsindsatser peger derfor også på fordelene i at involvere en række samarbejdspartnere som lokale organisationer, virksomheder og centrale lokale individer samt forældre og skoler (Little et al. 2008).

Et samarbejde på tværs anses som værende centralt i evalueringen af et alternativt skoleforløb, som har skabt højere trivsel for unge i et udsat boligområde. I skoleforløbet samarbejdede skolen med helhedsplanen for området og andre aktører. Evalueringen understreger vigtigheden i at udarbejde samarbejdskontrakter for bl.a. timeantal, lærerkoordinering, roller og arbejdsfordeling. Derudover anbefales det at anvende fagpersoner som undervisere. Det kan f.eks. være lokalområdets håndværkere eller journalister, bibliotekarer, lokalhistorikere mv. (Foldgast et al. 2016). Evalueringen af løbeprojektet i Valby viser ligeledes, at succesen afhænger af et tæt samarbejde mellem klub og skole (Balle Jensen 2018).

Et helt afgørende partnerskab i forhold til systematiske indsatser målrettet trivsel er inddragelsen af forældre/familie, der medvirker til at øge effekten af indsatser (Niclasen 2016; Little et al. 2008).

Til overvejelse:

Behovet for en teoretisk forankret intentionel praksis

Forskningen er ret entydig hvad angår fritidspædagogikkens potentialer i forhold til at arbejde med trivselsproblematikker. Det kræver længerevarende systematiske indsatser, hvor de fagprofessionelle kontinuerligt og kontekstuel forankret agerer med afsæt i den samme tænkning, praksis og sprog.

Udtrykt lidt anderledes: Hvis fritidspædagogikkens potentialer skal forløses, kræver det a) medarbejdere, som formår at arbejde systematisk og b) en stabil medarbejdergruppe – to forhold, der kalder på henholdsvis efteruddannelse og et arbejde med at fastholde medarbejdere gennem at etablere attraktive stillinger.

6. Fra banden til banen – fritidstilbud som en del af det kriminalitetsforebyggende arbejde

Litteraturen peger overordnet på følgende:

- Klubben fungerer som et alternativt fællesskab fra kriminelle miljøer – en form for "helle" i forhold til kriminelle grupperinger.
- Klubben og dens aktiviteter skal være fast strukturerede.
- Det pædagogiske personale skal rammesætte fællesskabende aktiviteter, som de unge kan samles om. Det er aktiviteter, der engagerer og motiverer de unge, og som er med til at udvikle dem og give nye færdigheder.
- Vigtigheden af aktiviteter, der er målrettet mod at integrere de unge i samfundet. Det kan både være i form af hjælp til fritidsjobs og uddannelse, eller ved at få de unge inddraget i foreningslivet.
- Personalet har en positiv relation til hver enkelt ung, og relationen er så veludviklet, at den unge oplever at kunne få hjælp og støtte.

Uddybende pointer fra litteraturen:

Klubben som et alternativ til kriminelle miljøer

Litteraturen viser, at ungdomsklubber kan tilbyde et socialt fællesskab og samlingssted, der kan fungere som et alternativ til grupperinger, hvor stoffer, vold og kriminalitet indgår som en del af dagligdagen (Frederiksson, Geidine & Erikson 2018). I en undersøgelse fra DPU understreger de unge, at klubben bl.a. er central for dem, fordi den tilbyder et rum, hvor kriminelle ikke er velkomne og klubben bliver således et slags "helle" for de unge (Petersen et al., 2019). Klubben kan således fungere kriminalpræventivt ved at tilbyde et alternativt fællesskab til kriminelle miljøer og grupperinger. Studier viser dog også, at det ikke er nok blot at tilbyde et værested for de unge. Effekten afhænger i høj grad af strukturen og typerne af aktiviteter.

Behovet for strukturerede, fællesskabende, motiverende og udviklende aktiviteter – behov for mere end ”at hænge ud”

Hvis indsatserne mangler struktur eller har karakter af ukoordinerede events, har de kun en lille eller nærmest ingen forbyggende effekt på udvikling af risikoadfærd (Kremer et al. 2015). I rapporten ”Fritid og ungdomsklubbers betydning for børn og unges hverdagsliv og fællesskaber i udsatte boligområder” understreges betydningen af, at klubben er mere end kun et sted at hænge ud, men at der systematisk tilbydes rammesættende og fællesskabende aktiviteter (Petersen et al. 2019). Samme pointe understreges i et større amerikansk studie, der understreger nødvendigheden af, at de unge ikke kun er fysisk til stede i klubben, men også er engagerede i konkrete aktiviteter. Studiet anbefaler derfor, at klubbens aktiviteter skal skabe motivation og engagement hos de unge gennem incitamenter og kreative aktiviteter, der udfordrer deres selvudvikling (Dawes & Larson 2011). På samme vis beskriver Strobel, at klubber kan udgøre et sikkert og motiverende rum således, at de unge kan udvikle sin identitet ved at tilegne sig nye færdigheder og evner (Strobel et al. 2008). Center for Boligsocial Udvikling anbefaler ligeledes, at fritidstilbud skal være et attraktivt alternativ til gadelivet, men at det kræver tilbud af høj kvalitet, hvilket f.eks. kan opnås ved at koordinere med eksterne aktører i området (Aner 2011).

Specifikke aktiviteter målrettet større integration i samfundet

Udover at rumme den mere traditionelle klubpædagogik, som har fokus på at rammesætte aktiviteter, bør klubber samtidig have blik for at fremme udsatte unges integration i samfundet. Rapporten fra DPU viser, at klubber i udsatte områder kan have dette dobbelte blik, hvor arbejdet med social inklusion bliver en del af klubpædagogikken. Det kan være i form af særlige indsatser med fokus på lektiehjælp, fritidsjob og hjælp til at søge uddannelse, men det kan også være aktiviteter, som skal øge den unges generelle viden om og tilknytning til resten af samfundet (Petersen et al. 2019). At involvere de unge i foreningslivet og aktiviteter uden for boligområdet kan være en del af dette perspektiv. Det kan f.eks. ske ved at introducere de unge til bestemte sportsgrene og kunstformer og etablere et samarbejde med foreningslivet (Petersen et al. 2019). At hjælpe unge til at få et fritidsjob kan have markant kriminalpræventiv betydning. F.eks. viser et studie, at når en ung med indvandrer- eller efterkommerbaggrund, som er opvokset i lavindkomstfamilier, får et fritidsjob, falder sandsynligheden for at modtage en fængselsdom som 25-årig med 30% (Jakobsen 2017).

Det er afgørende med en funktionel voksen-ung-relation

En positiv voksen-ung-relation har betydning for, at kriminalitetstruede unge udvikler sig i en positiv psykosocial retning, og opnår evnen til at indgå i majoritetssamfundets fællesskaber. Den voksne er dels rollen som den, der kan være med til at løse konkrete problemstillinger og dels den, der kan hjælpe den unge med at knække de kulturelle koder, som er nødvendige at kunne aflæse, hvis man gerne vil noget andet end det, man er vant til (Wade 2014; Zeldin et al. 2016; Petersen et al. 2019).

Til overvejelse:

Væresteder kan have en funktion i akutte situationer! Litteraturen er dog også ret entydig omkring, at kriminalpræventivt arbejde kræver systematiske indsatser, der med afsæt i konkret viden om den enkelte unge, herunder en afdækning af eventuel passion/interesse, arbejder på, at han/hun udvikler kompetencer og konkrete færdigheder, der giver alternative handlemuligheder i forhold til de muligheder, der tilbydes i kriminelle miljøer.

Som tidligere belyst i notatet har en del af ungdomsklubberne karakter af "væresteder", hvor man kan "hænge ud", og hvor de fagprofessionelle, bl.a. som følge af normeringen, primært sørger for rammerne, og kun i begrænset omfang laver reelt socialpædagogisk arbejde. Hvis man ønsker, at ungdomsklubberne mere effektivt skal indgå som en del af det kriminalpræventive arbejde, kræver dette en markant kulturændring i ungdomsklubberne således, at de lige præcis bliver til klubfællesskaber, hvor man med afsæt i en fælles passion hjælper unge med at tilvejebringe de kompetencer og den attitude, der gør, at de såvel kan, som har mod på, at skrive en anden dagsorden i deres liv, end den som f.eks. banden tilbyder.

7. ”Mest holder jeg af hverdagen!” – unges perspektiver på fremtiden!

Litteraturen peger overordnet på følgende:

- Mange unge oplever både fremtiden som spændende og skræmmende. Flere unge end for 5 år siden oplever fremtiden som skræmmende.
- I 9. klasse bliver de unge mere afklarede med deres uddannelsesvalg og valget bliver i højere grad præget af at skulle være sikkert og i mindre grad af interesse.
- Gymnasiale ungdomsuddannelser er bl.a. populære, fordi de unge mener, at disse uddannelser lukker færrest døre.
- Langt flere af de unge, som vælger EUD, ved hvilket slags job, de ønsker senere i livet.
- Unges trivsel og faglige selvsikkerhed har stor indflydelse på deres syn på fremtiden.
- Unge ser i høj grad sig selv som en barriere for at kunne opnå sine fremtidsdrømme. Dette ses eksempelvis i forhold til ikke at træffe de rigtige valg, ikke at præstere godt nok og ikke få de bedste karakterer.
- Unge fra udsatte boligområder følger den stigende uddannelsestendens, men er fortsat bagud.

Uddybende pointer fra litteraturen:

De nyeste tal for optaget på ungdomsuddannelserne viser, at de gymnasiale uddannelser fortsat er det klart mest populære valg. Igennem en længere årrække har tendensen været, at 7 ud af 10 unge har valgt gymnasiet eller handelsskolen, hvorimod det kun gælder 2 ud af 10 på erhvervsuddannelserne (EVA 2020). Ønsket om at gå på gymnasiet bunder for flere bl.a. i, at det ses som det sikre valg, der giver det bedste afsæt for den fremtidige karrierevej. Derudover giver gymnasiet de unge muligheder for at udskyde beslutningen om deres fremtidige uddannelse og job i yderligere tre år (Haugegaard & Østergaard 2020).

Som det fremgår af tabel 5, er situationen meget anderledes, når det gælder gruppen af unge, der vælger EUD. Størstedelen af de unge, der skal på EUD, har en klar fornemmelse af deres fremadrettede erhvervsvalg – se tabel 5:

	Gymnasial udd.	Erhvervsudd.	10.kl ordinær	10.kl efterskole	Total
Ja	25 %	61%	29%	20%	26%
Nogenlunde	48%	35%	41%	46%	45%
Nej	27%	4%	29%	34%	28%
Total	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 5: Ved du hvilket arbejde du vil have når du bliver voksen? (Kilde: EVA 2018)

Unge fremtidsdrømme i 9. klasse er i høj grad bundet op på det sikre og fremadskuende. De vigtigste faktorer i forbindelse med uddannelsesvalg i 9. klasse er: At uddannelsen giver mulighed for at arbejde med det, de gerne vil i fremtiden (73%), at uddannelsen holder muligheder åbne (72%), samt at uddannelsen giver gode muligheder for videre uddannelse (71%).

Udover alder har etnicitet også en betydning for unges fremtidsdrømme. Sammenlignet med etnisk danske unge er der flere unge med indvandrer- og efterkommerbaggrund, som ser frem til at få en ungdomsuddannelse, forventer at tage en videregående uddannelse og mener, at uddannelse er nødvendigt, hvis man vil have et godt liv. Når det gælder uddannelsesvalg, er unge med ikke-vestlig baggrund i højere grad påvirket af deres forældres forventninger til deres fremtid end etnisk danske unge. Udtrykt lidt anderledes er der en tendens i retning af, at unge med indvandrer- og efterkommerbaggrund vokser op i hjem med meget eksplicite forventninger til deres uddannelsesvalg (EVA 2018).

Det er ikke længere samfundets skyld!

Selvom statistikerne fortsat viser, at forældres uddannelsesniveau, tilknytning til arbejdsmarkedet mv. i markant grad er definerende for deres børns muligheder (Thomsen 2016), oplever de fleste unge, at deres fremtidige muligheder i forhold til uddannelse og job, handler om, hvorvidt de selv træffer de rette valg (Sørensen et al. 2011). F.eks. tror tre ud af fire unge på, at de kan, hvad de vil, så længe de tager sig sammen (Psykiatrifonden 2017). Det betyder, at man som ung oplever endeløse muligheder og frihed, men samtidig også, at man alene bærer ansvaret for at blive en succes i en fremtid, der både opleves

spændende, men også skræmmende! Ni ud af ti elever i 7.–9. klasse oplever, at fremtiden lyder spændende, men halvdelen angiver samtidig også, at de oplever fremtiden som skræmmende, hvilket er en markant stigning i forhold til 2015, hvor det var én ud tre elever der angav dette (Haugegaard & Østergaard 2020). Set fra et ungeperspektiv gør det sig gældende, at hvorvidt fremtiden bliver spændende og/eller skræmmende i vid udstrækning handler om, hvilke valg de personligt træffer.

Barriererne for fremtidsdrømmene

Når de unge oplever fremtiden som skræmmende og kan være bekymrede for ikke at opnå deres fremtidsdrømme, bundet det primært i tre forhold:

- 1) De oplever at leve i en omskiftelig verden
- 2) De er ikke sikre på, at de kan træffe de rigtige beslutninger
- 3) De kan tvivle på, om de har de nødvendige forudsætninger for at kunne klare sig på de arenaer, de vælger (Haugegaard & Østergaard 2020).

Denne frygt hænger sammen med en "her og nu"-logik, som indebærer en forestilling om, at hvis du ikke lykkes nu, så lykkes du heller ikke senere i livet. Det resulterer i en frygt for at fejle og underpræstere, fordi det vil få fremtidige konsekvenser (Haugegaard & Østergaard 2020).

Bekymringen for at vælge forkert

En stor bekymring blandt unge er, hvorvidt de vælger rigtigt. Hver femte ung synes, at det er svært at vælge uddannelse, og hver sjette ung oplever, at de ikke har fået hjælp nok til at træffe et uddannelsesvalg.

De unge, der har savnet hjælp, er kendetegnet ved tre faktorer:

- De taler ikke så meget med deres forældre
- De har lav faglig selvtillid
- De har begrænset viden om *sig selv*, om *uddannelser* og om *arbejdsmarkedet* (EVA 2019).

Derudover viser en undersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut, at flere unge med indvandrer- og efterkommerbaggrund har behov for hjælp til at finde ud af, hvad de er gode til, og hvad de interesserer sig for (EVA 2018).

Lav trivsel og faglig selvtillid

Vores syn på fremtiden er formet af nutidige erfaringer og oplevelser (Knoop m.fl. 2018). Unge med lav trivsel har større sandsynlighed for at have et mindre optimistisk syn på fremtiden. Dem, som ser fremtiden som skræmmende, er kendetegnet ved følgende:

- er mere ensomme
- har dårligere selvværd og sværere ved at leve op til egne og andres forventninger
- oplever et større pres omkring skole og karakterer
- har sværere ved at snakke med venner og forældre om ting, der plager dem (Haugegaard & Østergaard 2020).

Den faglige selvtillid påvirker også hvilke barrierer, man som ung ser for sin fremtid. Unge med lav faglig selvtillid har 13% større sandsynlighed for at føle behov for hjælp med uddannelsesvalg mv. sammenlignet med unge med høj faglig selvtillid. Ligeledes glæder unge, som har haft en god grundskoletid, sig i højere grad til at starte en ungdomsuddannelse (EVA 2019).

Kønnsforskelle i oplevelsen af barrierer

Piger er mere bevidste og bekymrede for de mulige barrierer, der kan forhindre deres fremtidsdrømme, hvor drenge oftere har en mere afslappet indstilling (Hutters et al. 2013).

Sammenlignet med drengene er pigerne tidligere klar over, hvad de gerne vil efter 9. klasse, de oplever i højere grad et pres omkring deres præstationer i skolen, og flere piger ser fremtiden som skræmmende (EVA 2019; Haugegaard & Østergaard 2020).

Udsatte unge

Selvom unge selv oplever at have alle muligheder åbne, viser litteraturen stadig, at ens sociale baggrund fortsat har betydning. Andelen af 20-årige i udsatte boligområder, der har afsluttet eller er i gang med en ungdomsuddannelse, er ligesom i resten af landet steget. Men restgruppen af unge, som er uden uddannelse eller beskæftigelse, er stadig markant større i udsatte boligområder på landsplan. Restgruppen var i 2013 27% i udsatte boligområder og 13% på landsplan (Larsen et al. 2015). 42% af de unge i restgruppen har et karaktergennemsnit på under 4 fra grundskolen, og 34% mangler én eller flere eksaminer.

Klubbers potentiale for at støtte unges fremtidsdrømme

Som beskrevet i afsnittet om transferværdi (afsnit 9) kan nogle af de egenskaber, som de unge lærer igennem klubaktiviteter, overføres til andre arenaer som f.eks. uddannelsessystemet. Derudover kan fritidsaktiviteter være en hjælp for de unge i deres beslutning om uddannelse og erhverv. Blandt gruppen af unge, der har en vis ide om, hvad de vil arbejde med senere hen, angiver 36%, at en interesse i deres fritid har været med til at forme ideen (EVA 2019).

Følgende er en beskrivelse af indsatser, som er målrettet til at ruste de unge til at opnå deres fremtidsdrømme:

1. Styrk samarbejdet med UU-vejledningen

Center for Boligsocial Udvikling anbefaler, at man i arbejdet med udsatte unge styrker samarbejdet mellem UU-vejledninger og lokale aktører i de udsatte områder som f.eks. klubberne. På den måde vil det kommunale system lettere kunne få kontakt og give vejledning til udsatte unge (Larsen et al. 2015). Tidligere erfaringer viser, at et styrket samarbejde mellem UU-vejledere, jobcenter og gadeplansmedarbejder har en positiv effekt i forhold til at få flere udsatte unge i uddannelse (Kjeldsen et al. 2015).

2. Fokusér mere på erhvervsuddannelserne

Center for Boligsocial Udvikling anbefaler ligeledes, at man fokuserer mere på erhvervsuddannelserne og mindre på de gymnasiale uddannelser. En væsentlig gruppe af de unge, som tager en gymnasial uddannelse, bliver ikke videreuddannet, og der er mangel på unge på erhvervsuddannelserne (Larsen et al. 2015).

3. Mentorindsats

Det Kriminalpræventive Råd har foretaget en systematisk, international kortlægning af effektstudier af mentorindsatser. Denne viser, at mentorindsatser har en positiv effekt på unges faglighed og fravær i skolen. Derudover kan mentorordningen også have en positiv effekt i forhold til kriminalitet, adfærd, attitude, psyke, rusmidler og relationer til familie og venner (Christiansen 2012). Studiet viser, at mentorindsatser har den største effekt, hvis de:

- er intense med ugentlige møder, der varer flere timer
- varer i mindst et år
- tager form af en støttende, tillidsfuld og emotionel relation
- har professionelle ansatte, der screener, matcher, oplærer, støtter og superviserer frivillige mentorer (Christiansen 2012).

4. Lektiecafe

Der er en klar sammenhæng mellem karaktergennemsnit i grundskolen og elevers videre uddannelsesforløb de første år efter grundskolen. En ændring på blot én karakter i afgangseksamensgennemsnit har signifikant betydning for, om eleverne påbegynder en ungdomsuddannelse efter folkeskolen (Madsen et al. 2012). Børn og unge, som benytter sig af boligsociale lektiecaféer, vurderer selv, at de laver flere lektier end tidligere (Madsen et al. 2012). Et dansk og internationalt litteraturstudie fra Rambøll viser, at lektielæsning har en positiv betydning for de faglige præstationer blandt elever med svagere socioøkonomisk baggrund. Derudover viser studiet, at lektiehjælp har en stor betydning for både selvværd og læringsmuligheder (Rambøll 2014).

5. Hjælp til fritidsjob

Unge med fritidsjob får bedre skolekarakterer og er hurtigere til at begynde på en ungdomsuddannelse. De unge, der arbejder meget, afslutter i højere grad en ungdomsuddannelse (67%) sammenlignet med dem, der arbejder mindre (57%), og unge der slet ikke arbejder (44%). Unge med indvandrer- eller efterkommerbaggrund, som har et fritidsjob, har 30% lavere risiko for ikke at have en uddannelse som 25-årig sammenlignet med andre unge fra samme etniske gruppe (Københavns Kommune 2019). At give de unge hjælp og vejledning til at få fritidsjobs, kan således være et initiativ, som øger de unges uddannelsesmuligheder.

6. Robusthedskursus

Kurset UP2U er for 15-17-årige, der er så langt fra job og uddannelse, at UU har problemer med at motivere dem til noget som helst. UP2U varede i henholdsvis tre og fire uger. Kurset handler om, at de unge selv lærer at tage ansvar ved at få redskaber til selv at håndtere personlige og sociale problemer og ved at blive mødt med respekt og tillid til, at de kan blive det, de gerne vil. Gennem kurset får de unge redskaber i forhold til at kunne håndtere deres hverdag, rykke egne grænser, sætte sig mål og motivation, få rollemodeller at spejle sig i og opleve tillid til en voksen. 2 1/2 år efter indsatsen er 84% af deltagerne kommet videre og er enten i gang med eller har gennemført en ungdomsuddannelse, et forberedende forløb eller kommet i job. For lignende unge, der ikke har deltaget, er andelen 65% (Madsen et al. 2017).

Til overvejelse:

Målrettede og systematiske indsatser som f.eks. mentorindsatser, lektiecafé, hjælp til fritidsjob og robusthedskurser kan have en positiv betydning for unges videre uddannelse, men det er ikke aktiviteter, som unge selv efterspørger som en klubaktivitet, men omvendt er det aktiviteter, som i nogen grad anvendes, hvis de eksisterer! Bør disse aktiviteter på lige fod med esport, madlavning og musikundervisning indgå som en del af klubtilbuddet? Og hvis svaret er ja, hvad kræver det at realisere dette?

8. Fællesskaber i forandring – arbejdet med unge i lokalområder i forandring

Litteraturen peger overordnet på følgende:

- Gentrificering omhandler processer, hvor en højere socioøkonomisk gruppe presser en lavere socioøkonomisk gruppe ud af et område.
- At mixe unge med forskellig socioøkonomisk baggrund skaber ikke nødvendigvis større interaktion eller venskaber.
- Gentrificering kan medføre, at unge ikke længere føler sig hjemme i området, og at de føler sig uønsket i bestemte områder.
- Det er nødvendigt at udtænke klubaktiviteter, som tiltrækker de mere ressourcestærke unge, som skaber interaktioner på tværs af grupper, og hvor alle unge-grupperne føler sig hjemme. Her bør indtænkes tidligere pointer om, at kvaliteten af aktiviteten er væsentlig for generelt at tiltrække unge.
- (Emnet "unge og gentrificering", herunder det konkrete arbejde med at mixe forskellige socialgrupper med hinanden, er reelt underbelyst i nyere forskning)

Uddybende pointer fra litteraturen:

Flere lokalområder i København er i forandring. Områder, som tidligere har været præget af beboere med færre ressourcer, tiltrækker nu både smarte caféer og familier fra den øvre middelklasse. Disse tendenser omtales i international litteratur som gentrification – eller på dansk "herskabeliggørelse". Fænomenet dækker over den proces, at en højere socioøkonomisk gruppe presser en lavere socioøkonomisk gruppe ud af et område, som det i nogen grad sker på Vesterbro, Nørrebro, Amager og Sydhavnen (Larsen et al. 2012).

Barrierer for interaktioner mellem forskellige ungegrupper

Gentrificeringen medfører, at ressourcestærke unge får deres hverdagsliv i områder, som også omfatter udsatte boligområder, hvilket naturligt kan skabe mulighed for et større socialt mix. Spørgsmålet er så, om det reelt også sker i praksis? Hvis man ser på undersøgelser foretaget på skoler, der har mixede klasser i forhold til etnicitet og socialklasse, ses det, at venskaber og positive interaktioner ikke nødvendigvis opstår på tværs af socioøkonomiske grupper, selvom de befinder sig i samme rum. En række britiske studier viser, at det i praksis kan være svært at skabe stærke venskaber på tværs af socioøkonomi (Holligworth 2020; Vincent et al. 2015). Et af studierne viser, at der i en

mixet skoleklasse var venskaber på tværs, men at de bedste venner primært var af samme etnicitet og klasse. Især social klasse var en barriere for at skabe tætte venskaber (Vincent et al. 2015). Der ses en tendens til, at især middelklassebørn er mindre tilbøjelige til at mixe hen over etnicitet og klasse (Vincent et al. 2015).

Forældre har en afgørende betydning for, hvorvidt børn bliver mixet. Studier viser, at middelklasseforældre tiltrækkes af skoler, som benyttes af familier, der ligner dem selv. Et britisk studie peger på, at forældre ikke rangerer venskaber med forskellige etniske minoriteter ens. I en britisk kontekst betyder det, at venskaber med f.eks. asiater blev vægtet mere positivt af forældrene end venskaber med afrikanske jævnaldrende. Samme studie viste – næppe overraskende – at eleverne ofte selv oplevede mixede venskaber som ulige (Holingworth, 2020).

Når man bliver hjemløs i sit eget "neighbourhood"

Litteraturen peger på, at gentrificering kan medføre, at unge ikke længere føler sig hjemme i området, og at de mindre ressourcestærke unge ikke nødvendigvis opsøger de samme steder, som de ressourcestærke gør. Unge i London, som oplever gentrificeringen i deres område, oplever, at de ikke længere føler sig godt tilpas i området (Butcher et al. 2016). F.eks. oplever de, at ønsket om at skabe attraktive byrum betyder, at politiet er meget synlige, og i nogen grad forsøger at fjerne de udsatte unge fra de områder, der tidligere var "deres" (Cahil 2000; Garbin et al. 2012).

Ligeledes oplever de, at området mister sin kultur, og at de nye initiativer ikke er tiltænkt de oprindelige beboere, men i højere grad handler om at tiltrække andre socialgrupper (Cahil 2000; Garbin et al. 2012). Der er dog også en vis ambivalens knyttet til denne udvikling. De er udfordret af, at deres lokalområde bliver mere attraktivt, fordi det betyder, at de skal omstille sig til at agere på nye arenaer kendetegnet ved ukendte kulturelle koder. Samtidig er der også en oplevelse af, at forandringerne potentielt giver nye muligheder (Cahil 2000; Garbin et al. 2012).

Klubtilbud, der også tiltrækker de ressourcestærke

Som tidligere angivet i notatet tiltrækker klubber i dag især unge med en bestemt socioøkonomisk profil. Hvis klubberne skal tiltrække mere socioøkonomisk bredt, må aktiviteterne derfor have en stærk fagfaglig profil med dygtige professionelle, som kan

tilbyde undervisning, der udfordrer og udvikler de unge. Udtrykt lidt anderledes skal aktiviteterne have en kvalitet, der gør, at unge prioriterer at møde både de logistiske og mentale udfordringer, der er forbundet med deltagelse i aktiviteten. Et eksempel på, at dette kan lade sig gøre, er organisationen Toestand, som i området omkring Mollenbeck i Bruxelles formår at tiltrække unge med forskellig socioøkonomisk baggrund ved hjælp af attraktive tilbud som en skatepark, samt hiphop - og breakdance events kendetegnet ved høj kvalitet (Toms 2016).

Det almindelige er ikke altid almindeligt - Til overvejelse

Selvom gentrificering kan medføre, at unge fra forskellige sociale lag bor i nærheden af hinanden, vil de ikke nødvendigvis interagere med hinanden. Det er derfor nødvendigt at udtænke klubaktiviteter, som også tiltrækker de ressourcestærke unge, der skaber interaktioner på tværs af grupper, og hvor alle unge-grupperne kan føle sig hjemme. Her bør indtænkes tidligere pointer om, at kvaliteten af aktiviteten er væsentlig for at tiltrække unge.

Samtidig er det vigtigt, at aktiviteten indeholder en systematisk træning i det at kunne færdes i kulturelle kontekster, man i udgangspunkt ikke er fortrolig med (Heckmann 2013). Specielt træningen af evnen til at være nysgerrig og det, at turde spørge om hjælp, er helt centralt i en kultur, hvor unge primært er vant til at række hånden op, når de har styr på tingene!

Desuden er det centralt, at de professionelle, der arbejder med unge i områder, der er kendetegnet ved transition, systematisk italesætter "almindelige hverdagstematikker" såsom ritualer omkring spisning, hvordan man laver aftaler mv. Disse "hverdagstematikker" er ofte indlejret i nogle bestemte kulturelle koder, som kun forekommer almindelige for dem, der er fortrolige med koderne. For grupper af unge er denne træning helt afgørende i forhold til at skabe det mod, der gør, at de får mod til at afprøve andet end det, de kender i forvejen!

9. Det handler om meget mere end akkorder, kokkekurser og esport! – fritidslivets potentielle transferværdi

Litteraturen peger overordnet på følgende:

- Vurderet i forhold til unge, der ikke er aktive i fritidsaktiviteter, scorer unge, der er aktive i fritidsaktiviteter, højere på indikatorer som mindre stress, mindre mistrivsel, større lyst til at gå i skole, mindre ensomhed mv.
- De unge, der systematisk deltager i faste strukturerede idrætsaktiviteter, scorer højere på ovennævnte indikatorer end de unge, der går til "andre fritidsaktiviteter".
- De tweens og unge, der går i klub, er mere selvorganiseret sammen med andre unge i deres fritid.
- Ud fra undersøgelserne kan der ikke peges på en tydelig kausalitet – at det, man går til af fritidsaktiviteter, medfører højere trivsel. Vi kan blot konstatere, at de unge, der går til en fritidsaktivitet, trives bedre – og altså ikke *hvorfor*. Der er dog studier, der, med afsæt i systematiske interventioner blandt skoleelever, indikerer, at de aktiviteter, som tilbydes i fritidslivet, har en positiv effekt på deltagerne.

Uddybende pointer fra litteraturen

Fritidsaktiviteter er en selvvalgt arena, hvor eleverne har det sjovt, prøver sig selv af, oplever frirum og er en del af et fællesskab med andre, der har den samme interesse som dem selv. Spørgsmålet er, om fritidsarenaen også har indflydelse på andre områder af elevernes liv? Den diskussion opstår med jævne mellemrum, og fokus er som oftest på, hvordan de såkaldte "realkompetencer", man opnår i fritidslivet, kan medvirke til at styrke deltagernes muligheder i uddannelsessystemet og senere på arbejdsmarkedet (Jantzen 2002; Kofoed 2009).

Der er ligeledes en lang række undersøgelser, der indikerer sammenhængen mellem et aktivt fritidsliv, trivsel og øget lyst til at gå skole. F.eks. viser en undersøgelse foretaget blandt elever i 6 & 9.kl (Korsgaard 2020) at:

- Unge, der går til fritidsaktiviteter ugentligt, har mere lyst til at gå i skole sammenlignet med de unge, der ikke går til fritidsaktiviteter ugentligt. Således oplever 46% af de unge, der ikke går til fritidsaktiviteter ugentligt, at de for det

meste eller altid har lyst til at gå i skole, hvor det samme gælder for 62-68% af de elever, der går til fritidsaktiviteter ugentligt.

- Unge, der ikke går til fritidsaktiviteter, har flere symptomer på mistrivsel ugentligt sammenlignet med børn, der går til fritidsaktiviteter.
- Hvert femte ung, der ikke går til fritidsaktiviteter ugentligt, har lavt selvværd. Det er dobbelt så mange, som blandt de børn, der går til fritidsaktiviteter ugentligt.

En undersøgelse foretaget af CUR blandt 2000+ elever i 7.-9. klasse forsøger at afdække fritidslivets potentielle funktionelle transferværdi i forhold til en række centrale trivselstematikker. Som det fremgår af tabel 9, er der indikationer i retning af, at deltagelse i faste fritidsaktiviteter kan have en positiv betydning i forhold til deltagernes trivsel samt evnen og modet til at bringe sig selv i spil:

	Går til vilkårlig fritidsaktivitet	Går ikke til fritidsaktivitet	Går til idræt	Går til anden fritidsaktivitet end idræt
Jeg føler mig ensom	14,0	16,2	12,8	15,7
Jeg synes, jeg vejer tilpas	53,8	49,3	57,3	48,5
Jeg er tilfreds med min krop	45,4	40,2	47,9	41,8
Jeg føler, jeg er god nok, som jeg er	69,6	64,0	72,9	64,7
Jeg tør godt række hånden op, selvom jeg ikke er sikker på, at mit svar er rigtigt	51,3	39,5	54,9	45,7

Tabel 9: Hvilken type fast fritidsaktivitet går du til? Krydset med 5 trivselsparametre. Procent. 7-9 klasse.

Når man sammenligner de elever, der er aktive i en vilkårlig fritidsaktivitet, med dem, der ikke er aktive, kan man se, at de aktive er knap så ensomme og i højere grad ser ud til at være tilfredse med deres krop og vægt. De aktive er også kendetegnet ved, at de i nogen grad oplever at hvile mere i sig selv og – som den mest markante forskel – i højere grad ser ud til at turde markere sig i skoletimerne.

Når man sammenligner svarene fra dem, der går til andre fritidsaktiviteter end foreningsidræt med dem, der er aktive i en idrætsforening, fremgår det at de elever, der går til foreningsidræt, ser ud til at trives bedre på samtlige parametre.

Når man undersøger forskelle mellem kønnene, fremgår det at både piger og drenge, der går til foreningsidræt, er markant mere kropstilfredse end dem, der går til andre fritidsaktiviteter. Endvidere har mængden af tid, man bruger på foreningsidræt, betydning for, hvordan man svarer: Jo mere tid, man bruger,

desto mere positivt svarer man på spørgsmålene. Særligt tydeligt er det i forhold til at "føle sig god nok, som man er" og i forhold til at turde "række hånden op i timen".

Det er vigtigt at slå fast, at man ud fra tallene i de to undersøgelser ikke kan pege på en *tydelig årsagssammenhæng* mellem det at gå til en fritidsaktivitet og f.eks. højere kropstilfredshed eller modet til at markere sig i timerne. Vi kan blot konstatere, at dem, der er aktive i en fritidsarena – og særligt i foreningsidrætten – oplever at have større kropstilfredshed og mere mod på at række hånden op i timen, end de elever, der ikke er.

Potentiel transferværdi ender let som kroppens tavse viden

Ovenstående undersøgelse understreger i lighed med andre undersøgelser (Kofoed 2009; Pless 2015), at fritidslivets potentielle transferværdi til andre livsarenaer, herunder skolen, sjældent er noget, som unge udfordres til at tænke over. Den manglende refleksion er i sig selv uproblematisk, fordi oplevelser i fritidslivet har en værdi i sig selv: Glæden ved at lykkes med en solo eller en finte, fællesskabet omkring en fælles passion mv. Dog peger undersøgelserne samlet set på, at der er et uforløst potentiale i at hjælpe med unge med at overveje, om der er elementer fra fritidslivet, der kunne give mening at indtænke på andre livsarenaer.

Et konkret bud på potentialet i at arbejde systematisk med fritidslivets potentielle transferværdi er f.eks. projektet "Løbehold 2500", hvor de 35 unge i udsatte positioner, i samarbejde med medarbejdere fra Fritidscenter Ydre Valby, "gik" i gang med at løbe. Gennem løbetræning trænede de deres ved- og udholdenhed, deres evne til behovsudsættelse, deres nysgerrighed ved at løbe rundt omkring i København. Medarbejderne hjalp de unge med at italesætte deres kropslige erfaringer, og dermed gøre dem bærbare således, at de blev ved, når det gjorde "lidt ondt" at lære noget nyt, lærte at sige "det har jeg ikke lært" i stedet for "det kan jeg ikke" mv. Erfaringen fra projektet var, at de unge, hvor en stor del var dømt ude i forhold til UPV, kom på banen igen, og for størstedelens vedkommende aktuelt er i gang med en ungdomsuddannelse (Balle Jensen 2018; Østergaard 2018).

Til overvejelse:

På trods af, at det forskningsmæssigt er svært at pege på en helt tydelig årsagssammenhæng mellem at have et aktivt fritidsliv og trivsel, robusthed osv., er der mange indikationer af, at erfaringer fra fritidslivet er brugbare på andre arenaer. I fritiden er det i højere grad legitimt at fejle, f.eks. når man dyrker idræt eller spiller musik. Kan den erfaring anvendes på andre områder i livet, hvor man kan være bange for at fejle som det kan være tilfældet i skolen? Projekter som f.eks. "Løbehold2500" indikerer potentialet i en mere systematisk italesættelse af unges erfaringer fra fritidslivet således, at de også kan overføres til andre livsarenaer. Spørgsmålet er så blot, hvordan man i højere grad får disse systematiske refleksionsprocesser til at være en integreret del af hverdagen i de kommunale fritidstilbud?

10. Kan vi lære noget af andre?

Der er en række spændende ungdomsprojekter i Europa og USA, der kan være til inspiration i forhold til at udfordre "den danske model". Disse projekter er blandt andet karakteriseret ved: At de ofte er organiseret som NGO'er, at de for størstedelens vedkommende lever af fundraisede midler, at de er ret pragmatiske i forhold til, hvem de samarbejder med, at de i deres bestyrelser ofte har kendte erhvervsfolk, kulturpersonligheder mv. Udfordringen er dog også, at rammevilkårene ofte er meget anderledes i form af anderledes socioøkonomiske setup, skolesystem mv.

Vi har derfor i dette "inspirationsafsnit" med udsyn til hele verden valgt kun at inddrage to potentielle inspirationskilder – nemlig en introduktion til Fryshuset i Sverige, der med afsæt i en sammenlignelig samfundsmodel bør kunne være til inspiration, samt et større amerikansk studie, som søger at finde forskellen på de "afterschool programs" for unge, som virker og dem, der ikke har den store impact i deres lokalområde.

Som det vil fremgå, er der – på trods af store kulturelle forskelle – ikke den store forskel på, hvad der kendetegner "best practice".

10.1 Fryshuset - lidt data

Fryshuset blev etableret i Stockholm i 1984. Bag etableringen stod Sveriges KFUM og en gruppe engagerede borgere med Anders Carlberg i spidsen. Initiativet opstod dels fordi, der manglede faciliteter til fritidsaktiviteter inden for sport og musik, og dels som følge af "uro" i gaderne, som blev forvoldt af grupper af unge. Fryshuset blev grundlagt i et tidligere frysehus i Stockholm, men er senere udvidet og flyttet til et 9. etagers hus forholdsvist centralt i Stockholm (Westlund & Gawell 2012).

I dag rummer Fryshuset i alt 12 afdelinger spredt over hele Sverige. I 2019 havde Fryshuset 478 ansatte og 152 frivillige. Af de ansatte udgjorde 51% kvinder og 49% mænd, og gennemsnitsalderen var 30 år. Fryshuset er finansieret af fonde, NGO'er, offentlige institutioner og donationer. 95% af finansieringen kommer fra fundraising (Fryshusets Årsrevision, 2019).

Det særlige ved Fryshuset – aktiviteter af høj kvalitet

I forsøget på at give en opdateret beskrivelse, har vi valgt at basere beskrivelsen af Fryshuset på et feltbesøg i Malmø i august 2020, herunder et interview med en ledende medarbejder. Det indsamlede data er suppleret med en række artikler, rapporter mv.

I interviewet med den ansatte fra Fryshuset blev det tydeligt, at Fryshuset tiltrækker unge, fordi de har skabt sig et ry om, at de tilbyder aktiviteter af høj kvalitet. I deres arbejde med de unge bliver der lagt vægt på, at Fryshuset ikke er et sted, hvor man bare "hænger ud", men at man skal være en del af aktiviteterne. Nedenstående er en kort introduktion til hvilke faktorer, der – set fra ledelsens synspunkt - er væsentlige for, at Fryshuset formår at skabe aktiviteter af høj kvalitet.

1. En tydelig struktur og tydelige fokusområder

Fryshusets arbejde er tydeligt opdelt i fire fokusområder:

Ungdomskultur omhandler alt det, som rører sig i de unges fritid og det, de er passionerede omkring. I dette fokusområde har de aktiviteter, som f.eks. basket, thaiboksning, lydstudier, dans og koncerter.

Fremtidstro og Fordomme har fokus på mere udsatte grupper og sociale problemstillinger. Aktiviteterne kan f.eks. være exit-grupper fra bandemiljøer og ekstremistiske grupperinger, initiativer mod social kontrol, aktiviteter for børn af udsatte enlige mødre, United Sisters, der arbejder med at styrke pigers selvværd, mentorgrupper, natteravne mv.

Arbejde og Entreprenørskab giver hjælp til jobsøgende unge. Det kan f.eks. være i forhold til CV eller entreprenante idéer. Det er f.eks. muligt at søge penge og få rådgivning til sit eget projekt, eller at blive ansat i Fryshusets foodtruck eller køkken og på den måde få noget på sit CV. Det kan også være en certificeret iværksætteruddannelse...

Skole er Fryshuset egen grundskole og gymnasie med et tæt samarbejde mellem skolen og fritidsaktiviteterne, som bruger hinanden i arbejdet med de unge. Det er også en 1-årig formel uddannelse som rockmusiker, lydmand osv. eller en offentligt anerkendt uddannelse som danser.

Fastansatte medarbejdere i Fryshuset er knyttet til et af disse fokusområder. På den måde er alle de ansatte specialiserede inden for et bestemt felt (f.eks. Ungdomskultur), og har et

specifikt ansvarsområde som (f.eks. lydstudierne). Det gør det lettere at vide, hvem man skal gå til, når en rapper i lydstudiet nævner, at han gerne vil have hjælp til sit CV. De ansatte har en *tydelig profil*, og det gør det lettere at skabe et internt samarbejde mellem de forskellige afdelinger.

Medarbejdernes tilknytning til et bestemt fokusområde er også væsentligt i forhold til det nationale samarbejde i Fryshuset. De ansatte har kontakt til de medarbejdere, som arbejder inden for samme fokusområde, og har på den måde mulighed for at spare med kollegaer, som ellers er spredt over hele Sverige.

2. Tydelig intention og profil

En del af den tydelige struktur er også, at Fryshuset har en klar profil. Alle medarbejdere skal tage del i det samme introkursus og alle medarbejdere skal være i stand til at kunne give den samme præsentation for Fryshuset. Der er f.eks. et fælles PowerPoint, som bruges til alle besøgende i Fryshuset. Derudover har Fryshuset en klar visuel profil og et tydeligt værdigrundlag, som der lægges vægt på, at alle medarbejdere kan se sig selv i.

3. Kvalitetssikring og dokumentation

En del af det strukturerede arbejde i Fryshuset er at dokumentere og kvalitetssikre deres aktiviteter. For at få finansieret deres aktiviteter, må de ofte følge op på og dokumentere hver enkelt aktivitet. Der skal skrives mindst én årlig rapport, og der er opfølgende evalueringsmøder. Ifølge medarbejderen er dette ikke kun vigtigt i forhold til finansieringen, men for at undgå, at aktiviteter ikke løber af sporet, men afspejler en tydelig intention i forhold til at opfylde Fryshusets vision om at arbejde "... för att samhället ska ta ungas åsikter och idéer på allvar efter övertygelsen om att det bidrar till ett kreativt och lösningsinriktat samhällsklimat där vi vågar tänka nytt och hitta nya lösningar..." (www.fryshuset.se).

4. Aktiviteter som udvikler unge

Et tydeligt fokus i Fryshusets aktiviteter er, at de unge skal udvikle sig. I lydstudiet kan de få hjælp og uddannelse og i køkkenet kan de blive ansat og få noget på CV'et. Et klart fokus er således, at aktiviteterne skal være kompetencegivende, men det handler ikke kun

om at mestre selve aktiviteten, men også at udvikle de unge som mennesker. Der er fokus på, at de unge også flytter sig mentalt, og at *"man skal vækste som individ"*. Flere af de unge har et fastlåst og negativt perspektiv på deres tilværelse, og en del af arbejdet er gradvist at få åbnet de unges perspektiver op, og give dem tiltro til egne evner og muligheder.

I forhold til at kombinere det at mestre en aktivitet med, at de unge også rykker sig mentalt, peger Fryshuset bl.a. på, at de har succes med at koble fysiske aktiviteter som thaiboksning, basket og fodbold med efterfølgende gruppesamtaler. Efter den fysiske aktivitet er det lettere for de unge at åbne op, og have mere følsomme og reflekterede samtaler.

5. Fagfaglige aktiviteter

For at kunne tilbyde aktiviteter, som udvikler de unge, må de ansatte have et vis fagfagligt niveau. I Fryshuset er det derfor vigtigt at ansætte medarbejdere, som har særlige kompetencer indenfor et arbejdsområde. Det kan være en ansat, som har stor erfaring og passion for musik, eller en international kendt Thai-bokser, som gerne vil arbejde med unge. Andre faggrupper, som er repræsenteret i Fryshuset, er mennesker med erfaring inden for kriminologi, misbrugsbehandling, psykologer, håndværkere og jobkonsulenter. Det er ikke så væsentligt, om medarbejderen har pædagogisk uddannelse eller erfaring, men de skal kunne stå inde for det værdigrundlag, som Fryshuset hviler på. Pædagogikken tilegner man sig i vid udstrækning gennem interne kurser.

6. Samarbejdspartnere

Fryshuset samarbejder med en lang række aktører på tværs af sektorer – både offentlige, NGO'er og private. Samarbejdet er både i forhold til at blive finansieret, men også i høj grad for at skabe aktiviteter af høj kvalitet. F.eks. samarbejder Fryshuset i Malmø med Malmøs Teater, hvor de unge er med til at producere en forestilling, med lokale restauranter, hvor de unge arbejder mv.

7. Involver de unge

Fryshuset har stort fokus på involveringen af de unge. Aktiviteterne skal primært udspringe af de unges egne idéer og behov. Igennem Fryshusets historie har der været stor tradition for at skabe aktiviteter, som udspringer af de unges aktuelle behov og inddragelse af de ungegrupper,

som aktiviteterne er målrettet (Westlund & Gawell 2012). I Malmø er de ved at oprette en unge-styregruppe, men involveringen foregår i høj grad gennem den daglige praksis. Medarbejderne har et stort fokus på at lytte til de unge og de hints, som derigennem gives til, hvad de unge savner i huset. Hvis de unge selv tager initiativ til bestemte aktiviteter eller arrangementer, kan de få hjælp af medarbejderne, men der gøres meget ud af, at det er de unges eget projekt.

8. Ansatte, som kan skabe kvalitet

At skabe aktiviteter med høj kvalitet afhænger af, at de ansatte kan varetage ovenstående faktorer i deres arbejde. Det vil sige, at det er vigtigt, at de ansatte:

- arbejder struktureret
- arbejder med de unges udvikling både i forhold til kognitive og ikke-kognitive færdigheder
- har en stærk fagfaglighed
- passer til klubbens værdigrundlag
- formår at skabe samarbejde med lokale aktører
- inddrager og lytter til de unges idéer og skaber aktiviteter ud fra dette

Udbuddet af aktiviteter har indflydelse på brugergruppen

I Malmø oplever de primært at tiltrække unge fra lokalområdet. Samtidig har de også en gruppe af brugere, der anvender både én og to timer i offentlig transport for f.eks. at kunne arbejde med en kompetent lydmand i et professionelt lydstudie. Det er således tilbuddet af en aktivitet af høj kvalitet, som de unge ikke kan finde i nærheden af dem selv, som kan få

dem til at rykke sig geografisk. Det samme er oplevelsen i Fryshuset i Stockholm, som tiltrækker unge fra hele byen. Som medarbejderen fortæller, rejser de unge langt, fordi Fryshuset i Stockholm er unikt: det har nogle særlige faciliteter og arrangementer, som ikke findes andre steder i nærområdet.

Fryshuset er ikke så mixet socioøkonomisk, som de gerne vil være. Medarbejderen fortæller, at det har været svært for dem at tiltrække unge fra de mere ressourcestærke familier og ca. 80 % af brugerne består af unge fra ressourcesvage familier. Samtidig er netop udsatte unge en stor del af Fryshusets profil. Flere af deres aktiviteter og tilbud er målrettet udsatte, som f.eks. exit-programmer og morgenmad til hjemløse unge. Det betyder også, at de har fået et bestemt omdømme, og at de ofte forbindes med udsatte grupper.

I forhold til at kunne tiltrække mere ressourcestærke unge, er aktiviteterne helt centrale. I Malmø har de primært gode erfaringer med at tiltrække ressourcestærke unge gennem deres musikmiljø samt deres danseaktiviteter og store danseevents. Det handler således om at kunne tilbyde aktiviteter, som de ressourcestærke unge ikke allerede har adgang til. Erfaringerne fra Fryshuset viser også, at det er muligt at tiltrække specifikke grupper, hvis man er tydeligt strategisk og målrettet i sine aktiviteter. F.eks. er 50% af brugerne i Fryshuset i Stockholm piger (Effektrapport för Fryshuset Skärholmen 2013 - 2018), og der ses også en stigning i andelen af piger i Malmø. Dette skyldes, at Fryshuset strategisk har arbejdet med at lave aktiviteter, som er målrettet pigernes ønsker og behov. I Malmø har man f.eks. succes med at lave aktiviteter, som i etableringsfasen kun er for piger. F.eks. en DJ-gruppe kun for piger eller et samarbejde med teateret, hvor en pigegruppe er med til at sætte en forestilling op.

10.2 Hvad gør forskellen? – indsigter fra en amerikansk virkelighed

”After school”-programmer er en integreret del af fritidsscenen i mange amerikanske byer. Programmerne har fokus på at udvikle deltagernes sociale kompetencer, give dem nye færdigheder, arbejde forebyggende mv. og de minder på mange måder om fritids- og ungdomsklubber i en dansk sammenhæng. I projektet “After-school centers and youth development case studies of success and failure” søgte en række forskere at afdække forskellen på de after school-programmer, som positivt påvirker unges liv, og så dem, der påvirker knapt så meget (Hirsch et al., 2011). Vi vil i det følgende kort redegøre for en

række af de anbefalinger, som studiet endte ud med i forhold til at styrke arbejdet i after school-programmerne.

1. Et stærkt fokus på at unge udvikler sig!

Det er ikke nok, at unge har det sjovt, og det, at man er mange til en aktivitet, er ikke et kvalitetsstempel i sig selv. De programmer, som lykkedes med at skabe forandringer i unges liv, er dem, hvor for de ansatte har et stærkt fokus på, og systematisk arbejder med, at se personlig udvikling hos de unge, der kommer i programmet. Personlig udvikling er mange ting, og en pointe er, at man er nødt til at definere personlig udvikling på en funktionel måde således, at man ikke behøver at have en uddannelse som psykolog for at kunne afdække dette. Forskerne foreslår derfor, at man har fokus på følgende:

- Bliver deltagerne bedre til noget?
- Bliver de mere robuste?
- Har de evnen til at omgås såvel jævnaldrende som voksne?
- Er de nysgerrige og opsøgende i forhold til at lære nyt, få nye interesser mv.
- Udvikler de sig i skolen?
- Bliver de mere ansvarsfulde?

En vigtig pointe i studiet er, at de voksne opfordres til at være ambitiøse på de unges vegne, og i vid udstrækning agere proaktivt i stedet for kun at agere, når der opstår problemer/udfordringer. I praksis betyder det en kultur, hvor man som klub løbende har et tydeligt fokus på spørgsmålet: Hvad kan vi gøre for at se yderligere udvikling i denne unges liv?

2. Løbende evaluering af aktiviteterne evne til at understøtte unges udvikling

Aktiviteterne evalueres ikke primært med udgangspunkt i, om der var stor tilslutning, eller om det praktiske fungerede godt. De evalueres med udgangspunkt i, om de tilvejebringer

den udvikling, som de ansatte ønsker at se hos den enkelte unge – eller i et fællesskab. Hvordan medvirker vores ture til at styrke unges nysgerrighed? Styrker vores kolonier unges evne til at indgå i fællesskaber? Der evalueres i vid udstrækning på aktiviteterne konkrete virkningshistorie i unges liv. Hvis aktiviteten ikke vurderes at bidrage til den ønskede udvikling, spørges der ind til, om der er elementer, der kan justeres på eller om aktiviteten bør udgå af klubbens aktivitetsprofil.

Ideen med denne tilgang til evaluering er at styrke arbejdsformens intentionalitet. *Vi gør ikke bare noget, fordi vi plejer at gøre det, men fordi det hjælper os med at nå de udviklingsmål, vi har opstillet!*

3. En kontinuerlig refleksiv pædagogisk dialog, der ikke kun har fokus på, hvad vi gør, men også hvorfor!

Studiet understreger, at udvikling hænger sammen med tilvejebringelsen af en refleksiv kultur, hvor der løbende diskuteres fritidspædagogik med henblik på at optimere praksis. Spørgsmålene "Hvad?" og "Hvorfor?" er helt afgørende for at vedligeholde dynamikken i klubber, som ellers hurtigt indlejres i en bestemt måde at gøre tingene på.

4. At man lader sig inspirere af andre

Det er de færreste, der skaber noget nyt ud af ingenting. Der er ofte tale om, at vi inspireres af andre til at gentænke og evt. forny vores praksis. Forskernes pointe er, at det i forhold til at blive klogere på ens egen praksis er vigtigt, at man kontinuerligt bliver introduceret til andres praksis. Hvis studiebesøgene skal have en effekt, kræver det i udgangspunkt to ting:

- At man kommer for at blive udfordret – med andre ord med et positivt mindset!
- En styret proces i forhold til spørgsmål som f.eks.: Er der noget, der i denne tænkning og praksis udfordrer os – og i givet fald hvad, og hvilke justeringer kalder det på i vores egen praksis?

5. Sikre, at unges stemme bliver hørt

Etablerede strukturer, der gør, at unges stemme ikke blot handler om en formel repræsentation, men om, at de reelt har mulighed for at øve indflydelse på den tænkning

og praksis, der kendetegner klubben. Dette kræver, at medarbejderne proaktivt benytter unges kompetencer i udviklingen af programmer, indretning mv.

6. Løbende eksterne evalueringer

After school-programmer, der udvikler sig, er kendetegnet ved, at de løbende inviterer eksterne "øjne" ind i deres sammenhæng – altså ikke kun det årlige pædagogiske tilsyn. Derudover ses evaluering og ekstern sparring som en mulighed for at udvikle sig.

Det er ikke raketvidenskab, men....

Der er ikke noget af ovenstående, der er revolutionerende – løbende evalueringer, ungeinddragelse, at søge inspiration hos andre mv. Det interessante er, at en del af de projekter, som forskerne vurderede, havde minimal effekt i unges liv, angav, at de gjorde alle disse ting.

Det, som ifølge forskerne gør forskellen, er, hvorvidt der i projekterne er et udtalt fokus på ønsket om *at unge udvikler sig på en række centrale livsarenaer*, samt at den pædagogiske refleksion, evaluering, eksterne inspiration mv. har til *formål at optimere arbejdet med at se unge udvikle sig*.

Projekterne er med andre ord kendetegnet ved en tænkning og en intentionel praksis med fokus på at skabe udvikling – en tilgang, der som oftest er forankret i en ledelse, som går forrest!

Til overvejelse:

Konteksterne er meget forskellige, men grundlæggende er DNA'et ret identiske: Succeskriteriet, når der evalueres, er i udgangspunkt ikke antallet af deltagere. Det vigtige er, hvorvidt unge udvikler sig! Som oftest kræver dette klare strukturer, medarbejdere, der kender projektet samt har evnen og lysten til at arbejde systematisk. Selvom man i mange klubber – i lighed med det amerikanske studie – vil hævde, at man allerede gør det, vil det kræve en markant ændring af kulturen i mange klubber. Spørgsmålet er, hvordan denne udvikling gribes an på den mest funktionelle måde?

11. De skal være nysgerrige og dygtige – en opsamlende perspektivering

Fritidsarenaen rummer store potentialer i forhold til at spille unge gode til resten af deres liv. Forskningen peger på, at fritidsarenaen kan være med til at øge trivslen, skoleglæde, forebygge kriminalitet og måske endda også få unge til at række hånden op, selvom de måske ikke altid er sikre på svaret.

Uden at underkende betydningen af hverken organisering, faciliteter, normering, ledelse mv., peger notatet ret tydeligt på, at nøglen til at forløse fritidspædagogikkens potentiale i vid udstrækning er koblet op på medarbejdere, der med afsæt i en enten pædagogfaglighed og/eller en specifik fagfaglighed, en klar intention og en systematisk tilgang, proaktivt møder unge, og sammen med dem søger at etablere arenaer, hvor de kan tilegne sig en bestemt attitude, handlemuligheder og arbejdsmetoder, der gør, at de kan agere kompetent på forskellige livsarenaer, herunder også dem, de ikke er fortrolige med!

Uanset, om fokusområdet er trivsel, forebyggelse og styrkelse af unges mod til at turde kaste sig ud i nye projekter, er medarbejderne helt centrale som katalysatorer for de processer, som går forud for, at fritidsarenaen får en konkret virkningshistorie i unges liv.

I en undersøgelse af hvilke forventninger, unge har til voksne (Mussmann & Østergaard 2013) peges der på følgende fire karakteristika:

- At de er nysgerrige, forstået som, at de har modet til at spørge ind til temaer, de ikke er fortrolige med.
- At de er fagfagligt dygtige – at de udover en eventuelt almen pædagogisk kompetence også har en specifik faglig kompetence – musik, sport, håndværksmæssig eller lignende.
- At det er nogen, man har historie med over tid. Unges forventninger til voksne afhænger af deres erfaringer med voksne hvilket betyder, at historie over tid – specielt for dem, der ikke har de bedste erfaringer med voksne – bliver stadig mere vigtigt.
- At de giver ansvar efter, at de har vist, hvordan en opgave også kan løses. Med andre ord, at de agerer som tidligere tiders legemestre, der modellerer en mulig praksis.

Ind i en kontekst, hvor unge ser ud til at have stadig færre voksne sekundære samtalepartnere, ofte er venner med jævnaldrende, sjældent taler med deres forældre om

andet end trykke temaer, og tiltrækkes af fritidsmiljøer, hvor man kan lære noget (Haugegaard & Østergaard 2020), er det oplagt, at det i vid udstrækning stadig er voksne med disse karakteristika, der efterspørges i ungdomsmiljøerne.

En potentiel udfordring i forhold til rekruttering af medarbejdere er, at f.eks. "nysgerrighed" næppe optræder som et specifikt fag på specielt mange professionshøjskoler. Man kan heller ikke tage for givet, at medarbejderne, på trods af undervisning i relationer som pædagogisk arbejdsmetode, i praksis formår at skabe relationer til unge, som for nogens vedkommende – baseret på tidligere oplevelser - kan være særdeles forbeholdne i forhold til at indgå i relationer med voksne. På samme måde kan det gøre sig gældende, at de voksne, der besidder en særlig fagfaglig spidskompetence, ikke har nogen pejling på, hvad det vil sige at arbejde fritidspædagogisk, og at deres arbejde dermed bliver meget éndimensionelt. De gør de unge til gode musikere eller kokke, men den potentielle transferværdi, der ligger i at spille musik, det at kunne vente på andre OG øve sig, bliver kun sjældent italesat.

En satsning på fritidspædagogik handler om faciliteter, organisering, modet til grænseskrydsende ledelse mv., men primært handler det om en satsning på at uddanne medarbejdere, som er fortrolige med mulighederne i fritidspædagogikken, som arbejder med afsæt i et tydeligt funktionelt DNA, der også i praksis kan italesættes, har en fornemmelse for ungdomsliv i en urban sammenhæng, og som er parat til at arbejde systematisk.

Samlet set er antallet af medarbejdere i ungdomsklubberne i København sammenligneligt med Fryshuset i Sverige. Fryshuset findes i mange forskellige geografiske sammenhænge, men uanset, om man arbejder med unge i Huxby eller i Stockholm, er værdigrundlag, udtryk og den interne uddannelse den samme.

Det kunne man måske godt lade sig inspirere af som et første skridt i retning af en mere intentionel, systematisk og kontinuerlig fritidspædagogisk indsats målrettet mod unge i København, hvor målsætningen ikke primært er at holde unge væk fra gaden – at indhegne dem! -, men gøre dem klar til livet ved at etablere fritidsarenaer – vandhuller! –, hvor de kan tanke op og blive mere klar til deres næste skridt i livet.

Litteraturliste:

Andreasen, I m. fl (2018): *Hvor skulle jeg gå til noget? Jeg er allerede god til fodbold!* CUR

Aner, L. G., Bisgaard S., Toft-Jensen J. & Andersen L. Ø. (2011) *De unge væk fra gaden*
Effektive metoder i kriminalpræventivt arbejde i udsatte boligområder. Center for
Boligsocial Udvikling.

Attree, P. (2004): *Growing up in disadvantage: a systematic review of the qualitative evidence:* Child Care Health and Development, 30, 6.

Balle Jensen M. (2018): *Du kan se forandringen i deres holdning - Perspektiver på et pædagogisk løbeprojekt.* Center for Ungdomsstudier.

Balle Jensen, M. (2019): *UNG PÅ VESTERBRO - Fritidsliv for unge 6.-9. klasse på Vesterbro.* Center for Ungdomsstudier.

Baumann, Zygmunt. 2000. "Savnet fellesskap". *Cappelendamm*. Hentet 1. maj 2020 (https://www.cappelendamm.no/_savnet-fellesskap-zygmunt-bauman-9788202199036).

Besag, Valerie. 2006. *Understanding Girls' Friendships, Fights and Feuds: A Practical Approach to Girls' Bullying.* 1 edition. Maidenhead, England ; New York: Open University Press.

Blomfield, C. J., & Barber, B. L. (2009). *Brief report: Performing on the stage, the field, or both? Australian adolescent extracurricular activity participation and self-concept.* Journal of Adolescence, 32, 733–739.

Bruselius-Jensen, Maria, og Niels Ulrik Sørensen. 2017. *Unge fællesskaber.* Aalborg Universitetsforlag.

Bucher, Taina. 2013. "The Friendship Assemblage: Investigating Programmed Sociality on Facebook". *Television & New Media* 14(6):479–93.

Børnerådet (2014). *Børneindblik 8/14.* Analysenotat fra Børnerådet. NR. 8/2014 · 1. Årgang · 21. November 2014

Børnerådet. 2019a. *Det gode fritidsliv for unge i 9. klasse er venner, tid og frihed.* Børnerådet.

Børnerådet. 2019b. *Voksne skal være nærværende - ikke kun i nærheden.* Børnerådet.

Christiansen H. N. (2012) *Effekten af mentor- og fritidsindsatser - en systematisk kortlægning for unge i risiko.* Det Kriminalpræventive Råd & Trygfonden

Dahl K. M. (2007) *UDSATTE BØRNS FRITID – ET LITTERATURSTUDIE*. SFI – Socialforskningsinstituttet.

Dawes, P. N., & Larson, R. (2011). *How Youth get Engaged: Grounded-Theory Research on*

Motivational Development in Organized Youth Programs, 47(1), 259-269.

Edwards, D. J., Edwards, S. D., and Basson, C. J. (2004). *Psychological well-being and physical self-esteem in sport and exercise*. *International Journal of Mental Health Promotion*, 6(1), 25–32.

Eime, R. M., Young, J. A., Harvey, J. T., Charity, M. J., and Payne, W. R. (2013a). *A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for adults: informing development of a conceptual model of health through sport*. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10, 135.

Espersen, L.D. (2006): *Opvækst med afsavn*. Socialforskningsinstituttet og Red Barnet.

EVA. 2018. *Børns og unges brug af fritids- og klubtilbud*. Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA (2018) *Uddannelsesvalget for unge med ikke-vestlig baggrund - Unges veje mod ungdomsuddannelse*. Danmarks Evalueringsinstitut

EVA. 2019. *Køn spiller en rolle, når unge vælger ungdomsuddannelse*. Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. 2020. *Derfor fravælger mange unge igen i år EUD*. Danmarks Evalueringsinstitut.

Fincham, Benjamin. 2016. *The sociology of fun*. London: Palgrave Macmillan.

Foldgast, A. M, Sonne-Frederiksen, A. M., Mygind, R. E., (2016). *"BAKKEN - En evaluering af et alternativt undervisningsforløb for børn og unge i Charlottkevarteret."* Center for Boligsocial Udvikling.

Fredriksson, I., Geidne, S., & Eriksson, C. (2018). *Leisure-time youth centres as healthpromoting*

settings: Experiences from multicultural neighbourhoods in Sweden. *Scandinavian Journal of Public Health*, 46(20), 72-79.

Gundelach, Peter, og Esther Nørregaard-Nielsen. 2002. "Hvornår er man unge?" *Dansk Sociologi*.

- Görlich, Anne, Mette Pless, Noemi Katznelson, og Liv Graversen. 2019. *Ny udsathed i ungdomslivet - 11 forskere om den stigende mistrivsel blandt unge*. Kbh.: Hans Reitzel.
- Haugegaard, S & Jensen, M(2019): *Ung på Vesterbro*, CUR 2019
- Haugegaard S. & Østergaard S. (2020) *Jagten på Frirum – perspektiver på unge, hverdagsliv og fællesskaber*. Center for Ungdomsstudier. Frederiksberg: Ungdomsanalyse.nu.
- Haythornthwaite, Caroline. 2002. "Strong, Weak, and Latent Ties and the Impact of New Media". *The Information Society* 18(5):385–401.
- Hirsch, B. J., Deutsch, N. L., & DuBois, D. L. (2011) *After-school centers and youth development case studies of success and failure*. New York : Cambridge University Press
- Hollingworth, S. (2020). *Social mixing in urban schools: Class, race and exchange-value friendships*. *The Sociological Review* 2020, Vol. 68(3) 557– 573
- Hutters, Camilla, Mette Lykke Nielsen, og Anne Görlich. 2013. *Drenge og piger på ungdomsuddannelserne - Hvad betyder køn for elevernes uddannelsespraksis?* Center for Ungdomsforskning.
- Hviid, P. et al.(2012).*Frihed og fritidspædagogik*. I: Hviid, P.& Højholt, C.(red.):*Fritidspædagogik og børneliv*. Hans Reitzels Forlag.
- Højholdt, A. & Sederberg, M. (2014).”Tværprofessionelt samarbejde i skole og fritidsliv”. I: Ritchie, T. & Tofteng,D. (red.):*Pædagog i skole og fritid –perspektiver på tværprofessionelt samarbejde i skolen*. Billesø & Baltzer.
- Højholt, C. et al.(2014). *Fritidspædagogik, faglighed og fællesskaber*. Dafolo
- Ibsen B, Fehsenfeld M & Nielsen L. B (2012) *Idræt i udsatte boligområder*. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet.
- Jakobsen, K. T. (2017) *Fritidsjob til udsatte unge er en god investering for samfundet*. Den Sociale Kapitalfond Analyse.
- Jantzen, Connie Yilmaz. 2002. *Når fritid fører til fremtid. En rapport om kompetenceudvikling i de frivillige børne- og ungdomsorganisationer*. København.
- Johansen, Stine Liv, og Malene Charlotte Larsen. 2019. *Børn, unge og medier*. Samfundslitteratur.

- Juul, Kirsten Grube, og Søren Østergaard. 2010. *Aktiviteter tiltrækker, relationer fastholder - måske*. Frederiksberg: Ungdomsanalyse.nu.
- Juul, Kirsten Grube, og Søren Østergaard. 2016. *Ung i en præstationskultur - Jagten på kontrol, tryghed og frikvarter*. Center for Ungdomsstudier: Ungdomsanalyse.nu.
- Knoop, Hans Henrik, Bjørn E. Holstein, Hanne Viskum, Jannie Moon Lindskov, og Rune Vinter Pedersen. 2018. *Elevoptimisme og trivsel i skolen - analyser af Den nationale trivselsmåling 2017*. dansk center for undervisningsmiljø.
- Kofoed, Anne. 2009. "Læring i det organiserede fritidsliv". *Kognition og pædagogik - tidsskrift om gode læringsmiljøer*.
- Korsgaard (2020) "*Krop, køn og digital adfærd – pres og stress*." Trygfonden & Børns Vilkår.
- Krange, O. & Strandbu, Å. (2004) *Ungdom, idrett og friluftsliv. Skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002*. NOVA.
- Kremer, K.P., Maynard, B.R., Polanin, J.R., Vaughn, M.G., & Sarteschi, C.M. (2015). Effects of After-school Programs with At-risk Youth on Attendance and Externalizing Behaviors: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(3), 616-636.
- Larsen, H. G. & Lund Hansen, A. (2012) *Retten til byen*. I J. Andersen, M. Freudendal-Pedersen, L. Kofoed, & J. Larsen (red.), *Byen i bevægelse: Mobilitet - politik - performativitet*. (s. 131-147). Kapitel 7. Roskilde Universitetsforlag.
- Larsen, J. (2015). *Fritid –den nye elev i klassen: strategisk pædagogisk ledelse*. Ungdomsringen.
- Larsen, N. & Mørch, S. (2007). "Om unges læring og kompetence i klubben". I: Larsen, N. (red.): *Unges læring på klub-og fritidsområdet*. Ungdomsringen.
- Lewis, Kevin, Marco Gonzalez, og Jason Kaufman. 2011. "Social Selection and Peer Influence in an Online Social Network". *Proceedings of the National Academy of Sciences*.
- Lindeskov, D & Gani, P(2017): *Vi har fokus på alt der hedder 10-18 år*, CUR 2017
- Little M.D. Little, Wimer C. & Weiss, H. B. (2008): *After school programs in the 21st Century – Their Potentiale and What It Takes to Achieve It*. Harvard Family Research Program. Number 10.

Ludvigsen N. B. & J. C. Nielsen (2008). *Unges tryghed og trivsel i Frederiksberg Kommune*. Center for Ungdomsforskning

Muusmann, Nanna, og Søren Østergaard. 2012. *Problemet med venner er, at de jo altid giver én ret*. Frederiksberg: Center for Ungdomsstudier.

Mørch, S. (2012). "Fritiden og dens pædagogik". I: Hviid, P. & Højholt, C. (red.): *Fritidspædagogik og børneliv*. Hans Reitzels Forlag

Niclasen, J., Lund L. og Obel C. (2016) *Indsatser der fremmer mental sundhed hos børn og unge – et systematisk litteraturstudie af internationale undersøgelser*. Center for Sundhedssamarbejde ved Aarhus Universitet

Ottosen, Mai Heide, Dine Andersen, Karen Magrethe Dahl, Mette Lausten, og Stine Vernstrøm Østergaard. 2014. *Børn og unge i Danmark: velfærd og trivsel 2014*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Ottosen, Mai Heide, Asger Graa Andreassen, Karen Margrethe Dahl, Anne-Dorthe Hestbæk, Mette Laustsen, og Signe Bo Rayce. 2018. *Børn Og Unge i Danmark: Velfærd Og Trivsel 2018*. Kbh.

Pedersen, S., & Seidman, E. (2004). *Team sports achievement and self-esteem development among urban adolescent girls*. *Psychology of Women Quarterly*, 28, 412–422.

Petersen, Anders. 2016. *Præstationssamfundet*. Kbh.: Hans Reitzel.

Petersen, K. E., Sørensen, L. H., Sørensen, T. E. M & Ladefoged, L. (2019) *FRITIDS- OG UNGDOMSKLUBBERS BETYDNING FOR BØRN OG UNGES HVERDAGSLIV OG FÆLLESSKABER I UDSATTE BOLIGOMRÅDER*. DPU – Aarhus Universitet

Rasmussen, Mette, Mette Kierkegaard, Stine Vork Rosenwein, Bjørn Evald Holstein, Mogens Trab Damsgaard, og Pernille Due. 2019. *Skolebørnsundersøgelsen 2018: helbred, trivsel og sundhedsadfærd blandt 11-, 13- og 15-årige skoleelever i Danmark*. Statens Institut for Folkesundhed.

Ratner, H. (2013). "Inklusion på tværs af folkeskole og fritidsklub". I: Andersen, U. (red.): *Læring til livet – en antologi om socialpædagogiske indsatser i klubber*. Ungdomsringen

- Ries A. V., Voorhees, C. C. Roche, K. M., Gittelsohn, J., Yan A. F. & Astone, N. M. (2009). *A Quantitative Examination of Park Characteristics Related to Park Use and Physical Activity Among Urban Youth*. *Journal of Adolescent Health* 45. S64–S70
- Ryom, K. (2018). Unge, holdspil og medborgerskab: Det dårlige selskab? *Forum for Idræt*, 33(1), 28-40.
- Schultz Hansen, Søren. 2011. *Årgang 2012: socialliv og samvær i en tid med nye medier*. Kbh.: Information.
- Stanek, A.H. (2014). "Fritidspædagogikkens muligheder i arbejdet med inklusion". I: Ritchie, T. & Tofteng, D. (red.): *Pædagog i skole og fritid – perspektiver på tværprofessionelt samarbejde i skolen*. Billesø & Baltzer
- Strobel, K., Kirshner, B., O'Donoghue, J., & McClaughlin, M. (2008). Qualities that Attract Urban Youth to After-school Settings and Promote Continued Participation. *Teachers College Record*, 110(8), 1677-1705.
- Sloth, D.A. (2004) *Færre penge end andre børn - Interviewundersøgelse med børn fra familier med lav indkomst*. Socialforskningsinstituttet og Red Barnet.
- Sørensen, Niels Ulrik, Ane Grubb, Iben Warring Madsen, og Jens Christian Nielsen. 2011. *Når det er svært at være ung i DK - unges beretninger om mistrivsel og ungdomsliv*. Center for Ungdomsforskning.
- Sørensen, N. L. & Nielsen, A. M. W (2019) *Kunst som alternativ arena for en social indsats*. Norges barnevern. NR 1–2 – 2019. VOL. 96. 70–85. Universitetsforlaget.
- Thomsen, Jens-Peter. 2016. *Uddannelsesmobilitet*. SFI.
- Toms, K. (2016, 1/4) Hip-hop and rabbits: the youth group transforming Brussels' vacant buildings. *The Guardian*. https://www.theguardian.com/cities/2016/apr/01/youth-group-vacant-buildings-community-hubs-brussels-toestand?fbclid=IwAR1e0vhrGbN_3dFQlh3BsuVC2cZmiVNi7-Wm-pSmkPZzBtMErpYY9gAtLtl
- Trondman, Mads. 2013. "Opbruddet i lærerautoriteten". i *Unge motivation og læring: 12 eksperter om motivationskrisen i uddannelsessystemet.*, redigeret af N. U. Sørensen, C. Hutter, N. Katznelson, og T. M. Juul. Kbh.: Hans Reitzel.

- Vandell, D. L., Reisner, E. R., Pierce, K. M., Brown, B. B., Lee, D., Bolt, D., et al. (2006). *The study of promising after-school programs: Examination of longer term outcomes after two years of program experiences*. Madison: Wisconsin Center for Education Research.
- Vincent, C., Neal, S., & Iqbal, H. (2015). *Children's and adults' friendships across social class and ethnic difference* (report). London, UK: ESRC.
- Wade, E.C. (2014). The longitudinal effects of after-school program experiences, quantity, and regulatable features on children's social-emotional development. *Children and Youth Services Review, 48*, 70-79.
- Walks, R. A. & Maaranen, R. (2008) *Gentrification, Social Mix, and Social Polarization: Testing the Linkages in Large Canadian Cities*, *Urban Geography, 29:4*, 293-326,
- Wikman, J. M., Elsborg, P., Nielsen, G., Seidelin, K., Nyberg, M., Bangsbo, J., Hellsten, Ylva, Elbe, An. (2018) *ARE TEAM SPORT GAMES MORE MOTIVATING THAN INDIVIDUAL EXERCISE FOR MIDDLE-AGED WOMEN? A COMPARISON OF LEVELS OF MOTIVATION ASSOCIATED WITH PARTICIPATING IN FLOORBALL AND SPINNING*. *Kinesiology 50.1*. 34–42.
- Zeldin, S., Krauss, E.S., Kim, T., Cullura, J., & Abdullah, H. (2016). Pathways to Youth Empowerment and Community Connectedness: A Study of Youth-Adult Partnership in Malaysian After-School, Co-Curricular Program. *Journal of Youth and Adolescence, 45(8)*, 1638-1651.